

Społeczność LGBTQIA w Polsce

Raport z badań
Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza

MAŁŻEŃSTWA
DLA WSZYSTKICH

miłość
nie wyklucza
STOWARZYSZENIE

BEZPIECNE
MIEJSCOWOŚCI
 grants

FUNDACJA
BATOREGO

Projekt Równość małżeńska dla wszystkich jest realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Spis treści

Informacje o badaniu 2

Wyniki 4

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA 5

Miejsce zamieszkania 5

Wiek 7

Wykształcenie 8

Sytuacja zawodowa 9

Sytuacja materialna 11

Tożsamość płciowa 12

Orientacja psychoseksualna 13

Doświadczenia życiowe 14

Obecność w społeczności LGBTQIA 14

Dyskryminacja 15

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne 16

Preferencje polityczne 16

Religia 18

Preferowane formy prawne zawierania związków jedno płciowych 20

Preferencje odnośnie praw związków jedno płciowych 22

Postawy i przekonania 23

Wartości życiowe 23

Stereotypy związków jedno płciowych 25

Homofobia 27

Podsumowanie 29

Załącznik - Kwestionariusz 32

Informacje o badaniu

Metoda badania

Badanie przeprowadzono w okresie trzech miesięcy, od czerwca do sierpnia 2015 r. Miało ono formę ankiety internetowej. Badanych rekrutowano zamieszczając link do ankiety wraz z krótkim opisem na stronach www organizacji uczestniczących w Forum Organizacji LGBTQIA, na stronach internetowych czasopism skierowanych do społeczności LGBTQIA oraz na Facebooku. W ten sposób uzyskano (po usunięciu ankiet niepełnych i duplikatów) 5 877 wypełnionych kwestionariuszy.

Badani, czyli kto uczestniczy w życiu społeczności LGBTQIA

Celem badania było pogłębienie wiedzy o polskiej społeczności LGBTQIA. Na określenie społeczności używamy tu rozszerzonej wersji skrótu LGBT, który na świecie wszedł do powszechnego użycia w latach 80-tych¹. Skróót LGBT oznacza lesbijki, gejów, osoby biseksualne i transpłciowe. W użyciu funkcjonuje wiele wariantów tego skrótu². W 2015 roku na VI spotkaniu Forum Organizacji LGBTQIA (wcześniej: Forum Organizacji LGBT), polskie organizacje działające w tym obszarze zdecydowały o rozszerzeniu skrótu, włączając do niego oficjalnie kolejne mniejszości: osoby queer (Q), osoby interseksualne (I) oraz osoby aseksualne (A).

W tym kontekście litera „A” ma podwójne znaczenie, obejmuje bowiem również osoby heteronormatywne, które są sojusznikami LGBTQIA i uczestniczą w życiu społeczności (z ang. *allies*).

Wyciągając wnioski należy pamiętać, że przeprowadzenie badania na próbie reprezentatywnej dla całej społeczności LGBTQIA w Polsce jest obecnie niezwykle trudne. Nie sposób bowiem wygenerować reprezentatywnej grupy respondentów nie posiadając danych o całej społeczności. Równie trudno dobrać badanych tak, by ich charakterystyka choćby w przybliżeniu odpowiadała charakterystyce społeczności – brak bowiem danych opisujących całą społeczność.

Z pewnością jednak w badaniu udział wzięła duża liczba respondentów, jak na tego typu przedsięwzięcie. Z tego względu – pamiętając o wspomnianym zastrzeżeniu – wyciągamy wnioski na temat tej części społeczności LGBTQIA, która śledzi prasę i portale społecznościowe, i jest zaangażowana w działania społeczności co najmniej jako ich odbiorcy. Wyniki badania są również w znacznym stopniu charakterystyką grupy odbiorców komunikacji organizacji LGBTQIA, a tym samym wyraźną wskazówką na temat grup, do których komunikacja ta, z różnych względów, nie dociera.

¹ *Bisexuality and transgenderism: interSEXions of the others* (2004), Jonathan Alexander, Karen Yescavage.

² tamże

W poniższym raporcie przedstawiamy więc charakterystykę i poglądy osób świadomie uczestniczących w życiu społeczności LGBTQIA w Polsce. Przedstawiamy też wnioski na temat grupy osób LGBTQIA w Polsce, do których nie dociera główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA.

rozpoczęciem badania *Postawy względem równości małżeńskiej w Polsce (2015 r.)*³, opisywanego w tym raporcie (z jednym wyjątkiem – preferencji politycznych w Polsce, ulegających w okresie badania dynamicznym zmianom).

Wyniki

Opis wyników rozpoczynamy od ogólnej analizy danych demograficznych osób badanych. Ta część wyników stanowi przede wszystkim podstawę do wnioskowania o tym, kto jest odbiorcą głównego nurtu komunikacji organizacji LGBTQIA w Polsce, oraz jakie grupy demograficzne w tej komunikacji nie uczestniczą. Następnie przedstawiamy wyniki dotyczące wybranych doświadczeń i poglądów badanych, podejmując próbę opisu aktywnych uczestników i uczestniczek społeczności LGBTQIA. W ostatniej części relacjonujemy, jakie postawy i wartości ich charakteryzują, poszukując cech wspólnych dla społeczności.

Wszędzie tam, gdzie wyniki dotyczące osób badanych porównywane są z danymi na temat Polek i Polaków, do porównań wykorzystaliśmy dane z badania na reprezentatywnej próbie Polek i Polaków, przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza dwa miesiące przed

³ *Postawy względem równości małżeńskiej w Polsce (2015)*, Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza, <http://mnw.org.pl/badania.html>, dostęp 5.01.2016 r.

Wyniki

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

Miejsce zamieszkania

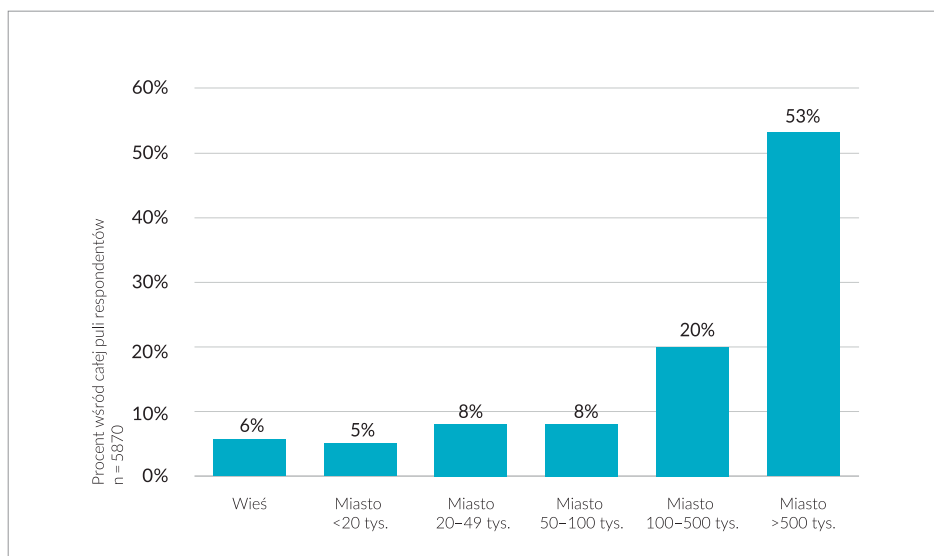
Przeważająca część respondentek i respondentów mieszka w dużych miastach. We wszystkich podgrupach, wyróżnionych ze względu na orientację psychoseksualną, 60–70% jest mieszkańcami dużych miast (miasta > 100 tys. ludności). Na wsi mieszka tylko 6% respondentek i respondentów, czyli 379 osób, podczas gdy zgodnie z raportem GUS z 2014 r. na wsi mieszka 40% Polaków⁴.

Choć do takiego wyniku może przyczynić się wykorzystująca internet metoda

badania, wydaje się nieprawdopodobne, by tak duże różnice były wyłącznie skutkiem łatwiejszego dostępu do internetu w miastach (zgodnie z raportem CBOS z ubiegłego roku stały dostęp do internetu posiada 53% mieszkańców wsi⁵). Podobnie możliwe jest, że ze względu na postawy społeczne względem osób LGBTQIA na wsi, część członków społeczności migruje do dużych miast⁶. Tym nie mniej udział osób z mniejszych miast i wsi w badaniu jest na tyle mały, że równie uprawniony wydaje się wniosek, zgodnie z którym

wykras 1

Miejsce zamieszkania badanych osób LGBTQIA

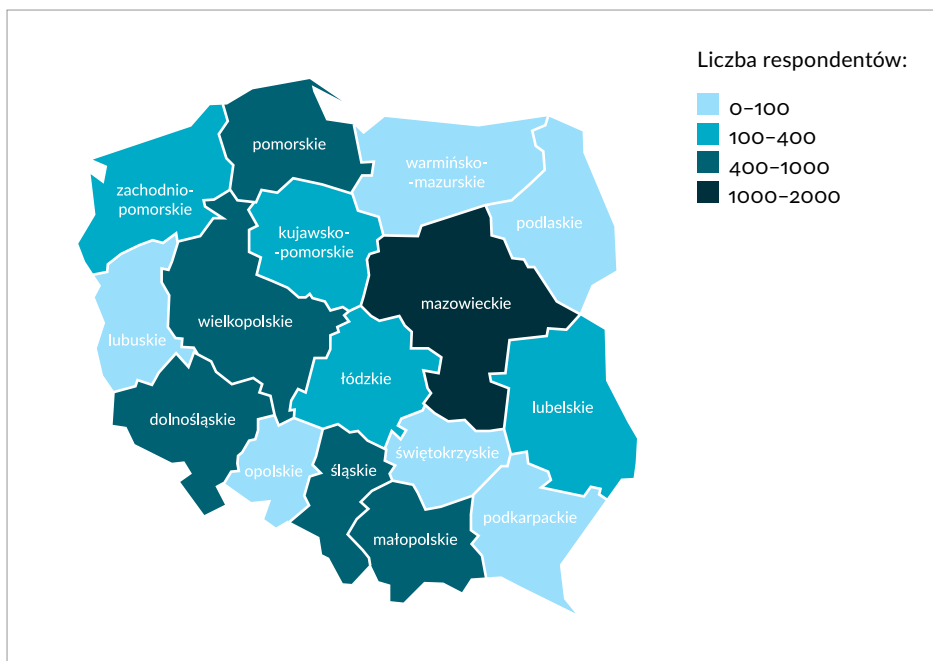

4 *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym (2014)*, GUS. Stan w dniu 30.06.2014 r.

5 *Internauci 2014 (2014)*, CBOS.

6 W badaniach Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza *Postawy względem równości małżeńskiej w Polsce (2015)*, najniższe poparcie dla związków zaobserwowano u respondentów mieszkających na wsi, najwyższe w miastach średniej i dużej wielkości.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

wykras 2

Respondenci i respondenci w województwach

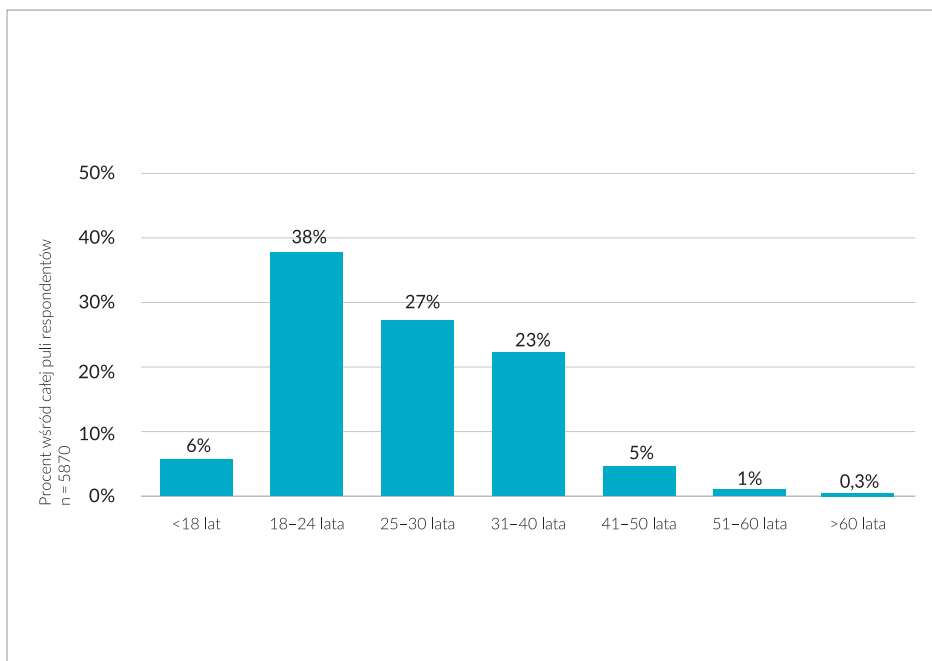
komunikacja organizacji LGBTQIA w Polsce dociera przede wszystkim do dużych miast. W tym kontekście niezwykle ważne stają się wszystkie działania skierowane do członków społeczności mieszkających na wsi i w mniejszych miejscowościach.

Najliczniejsze grupy respondentów w Polsce to mieszkańcy województwa mazowieckiego (29% badanych, 1 689 osób) i małopolskiego (10%, 610 osób), najślabiej zaś reprezentowane były województwa świętokrzyskie (1% badanych, 57 osób) i lubuskie (1%, 70 osób).

Polska społeczność LGBTQIA wykracza poza granice kraju – 6% respondentów (342 osoby) zadeklarowało, że nie mieszka w Polsce. Najliczniejsze zagraniczne grupy respondentów stanowiły osoby mieszkające na terenie Wielkiej Brytanii (37%

wśród respondentów mieszkających za granicą) i Niemiec (14%). Pozostali respondenci spoza Polski rozproszeni byli w 31 krajach, a w każdym z nich liczba przystępujących do ankiety wahała się między jedną a kilkunastoma osobami. Ponieważ ankieta przeprowadzana była wyłącznie w języku polskim, można podejrzewać, że przynajmniej część respondentów z zagranicy to członkowie i członkinie społeczności, którzy wyemigrowali z kraju. Trudno na tej podstawie oszacować odsetek społeczności na emigracji, jednak z pewnością można stwierdzić, że przynajmniej część tej grupy emigrantów nie traci kontaktu z polską społecznością LGBTQIA i wciąż uczestniczy w dialogu wewnątrzspołecznościowym.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

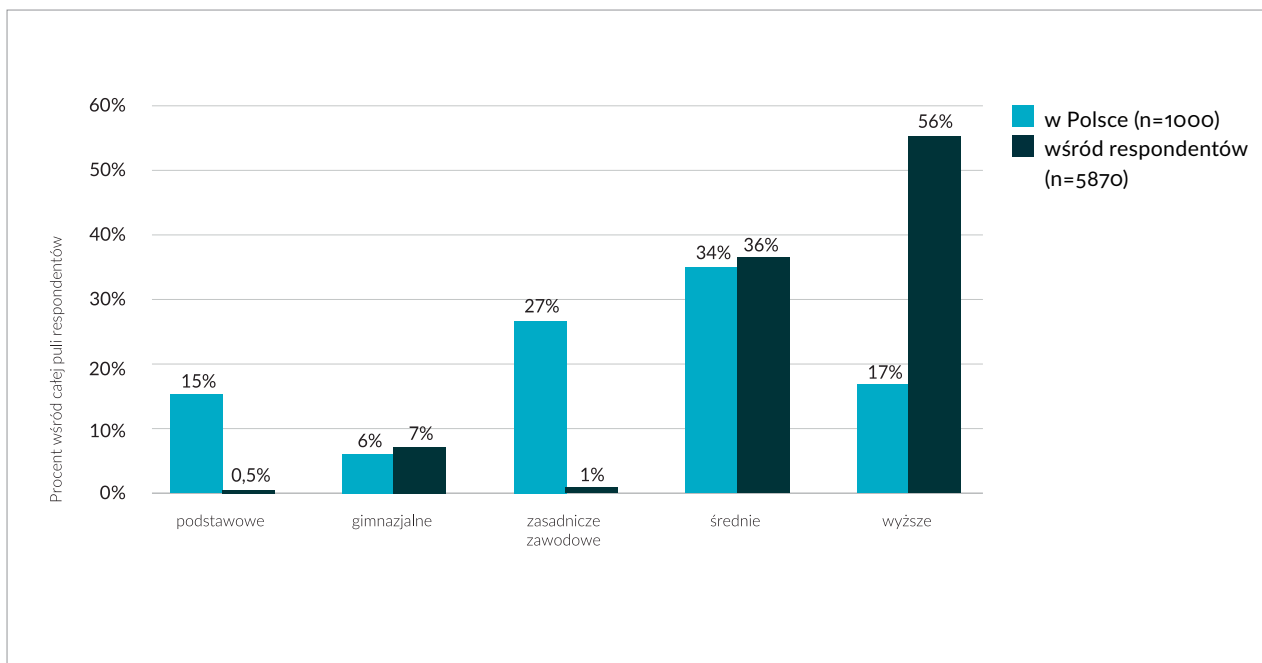
wykres 3
**Wiek badanych osób
LGBTQIA**

Wiek

Badana grupa społeczności LGBTQIA to przede wszystkim ludzie młodzi. Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby tuż po uzyskaniu pełnoletności (wiek 18-24 lat). W tej grupie wiekowej znalazła się prawie połowa respondentów transseksualnych, queer, i biseksualnych oraz ponad 1/3 respondentów homoseksualnych.

Aż połowa badanej społeczności to osoby w wieku kojarzonym z najwyższą aktywnością zawodową (25-40 lat). W tej grupie wiekowej znalazło się 51% respondentów homoseksualnych i aż 58% respondentów heteroseksualnych. Wśród badanych wyraźnie niedoreprezentowane są grupy osób dojrzałych i starszych (tylko 287 respondentów w wieku 41-50 lat i 86 osób w wieku 50+) oraz osób niepełnoletnich (337 respondentów), co sugeruje, że główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA w Polsce znacznie mniej skutecznie dociera do tych grup.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

wykres 4

Wykształcenie badanych osób LGBTQIA

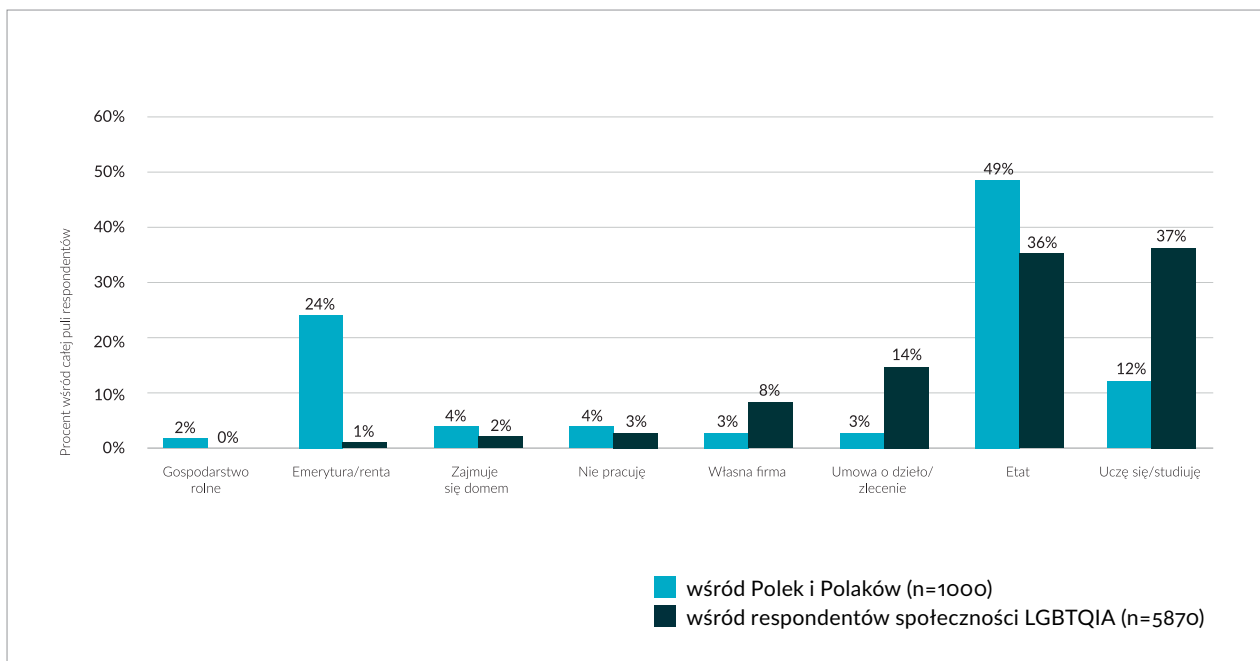
Wykształcenie

Respondenci i respondentki badania społeczności LGBTQIA są grupą lepiej wykształconą niż społeczeństwo polskie. Aż 56% osób badanych (3 263 osoby) ukończyło studia (a wśród heteroseksualnych sojuszników nawet 67%), podczas gdy wśród Polek i Polaków odsetek ten wynosi 17%⁷. Wśród osób badanych aż 598 (10%) posiada stopnie naukowe lub ukończone studia podyplomowe. Zatem główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA trafia przede wszystkim do osób wykształconych. Osoby, które nie uzyskały wykształcenia wyższego są odbiorcami komunikatów społecznościowych zdecydowanie rzadziej. Najślabiej

reprezentowane wśród badanych grupy z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym nie przekraczają 1%. Stosunkowo duża w tym kontekście jest liczba osób z wykształceniem gimnazjalnym. Może to wynikać też po części z wieku respondentów (większość respondentów z wykształceniem gimnazjalnym miało mniej niż 18 lat).

⁷ Wszystkie porównania z populacją Polski (o ile nie określono inaczej) za: *Postawy względem równości małżeńskiej w Polsce (2015)*, Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

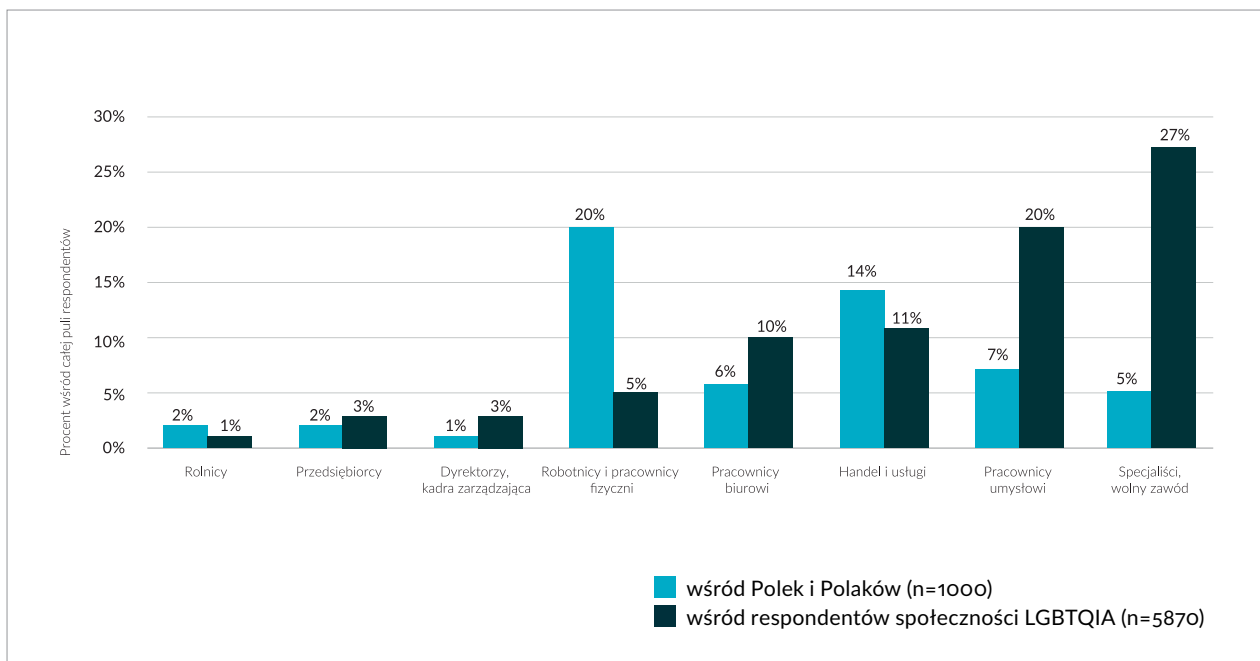
wykres 5

Sytuacja zawodowa I. Forma zatrudnienia badanych osób LGBTQIA

Sytuacja zawodowa

Wśród respondentów i respondentek LGBTQIA było znacznie mniej emerytów i rencistów oraz znacznie więcej osób uczących się i studiujących niż w całej populacji Polski, co może wynikać ze struktury wiekowej grupy badanych i jest spójne z wyższym poziomem wykształcenia wśród osób badanych. Ponadto respondentki i respondenci istotnie rzadziej zatrudnieni byli na etat, a częściej wykonywali pracę na umowę o dzieło lub zlecenie, albo prowadzili własną firmę lub działalność gospodarczą. Z jednej strony może to oznaczać, że w stosunku do ogółu Polek i Polaków osoby badane częściej mają trudniejszą i mniej stabilną formę zatrudnienia, może też jednak wskazywać na ich nieco większe preferencje do pracy w formach nietradycyjnych.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

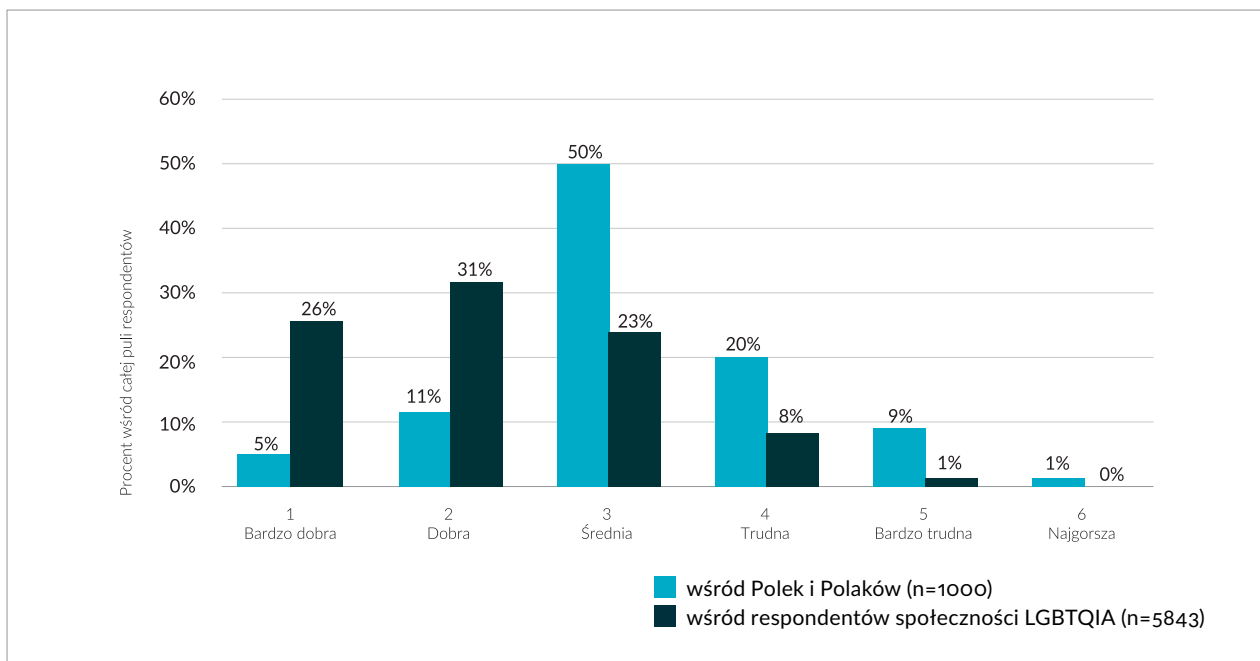

wykr. 6

Sytuacja zawodowa II. Typ pracy wykonywanej przez badane osoby LGBTQIA

Opierając się na preferencjach do nietypowej formy zatrudnienia, możemy również świadczyć fakt, że prawie co trzecia osoba badana określa typ wykonywanej przez siebie pracy jako wolny zawód lub pracę specjalistyczną. Przede wszystkim jednak liczebności grup zawodowych respondentów i respondentek są zgodne z wynikami dotyczącymi wykształcenia. Znacznie częściej wykonują oni pracę wymagającą wyższych kwalifikacji i wiedzy, a więc pracę umysłową, biurową i specjalistyczną. Również w zgodzie z poprzednimi wnioskami o grupach, które znacznie słabiej uczestniczą w komunikacji społeczności LGBTQIA, odsetek pracowników fizycznych wśród respondentów jest stosunkowo niski.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

wykres 7

Sytuacja materialna badanych osób LGBTQIA

Pytanie: Które z następujących określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania dochodem w Twoim gospodarstwie domowym?

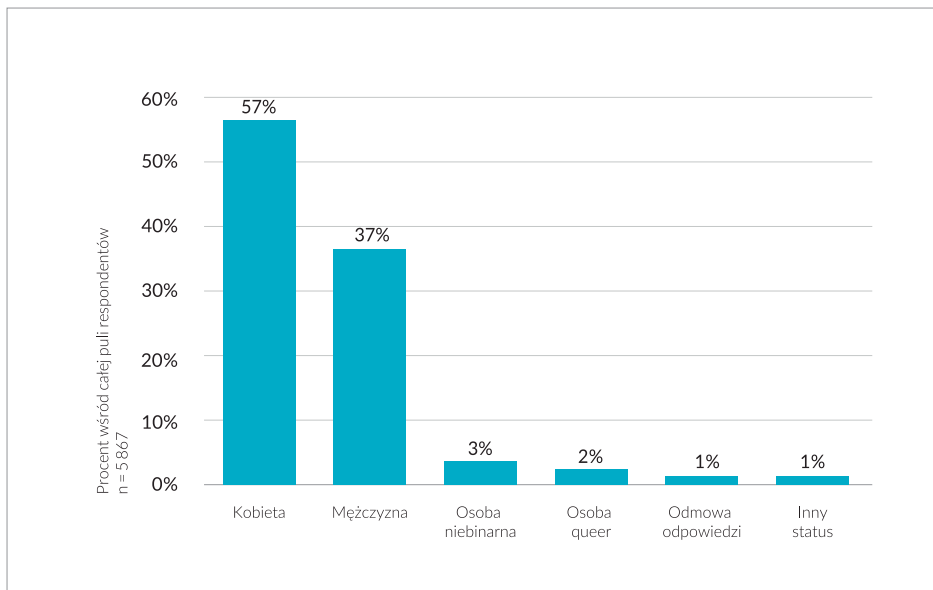
1. Starcza na wszystko i jeszcze oszczędzam(y) na przyszłość.
2. Starcza na wszystko bez specjalnych wyrzeczeń lecz nie oszczędzam(y) na przyszłość.
3. Żyję/żyjemy oszczędnie i dzięki temu starcza na wszystko.
4. Pieniądzy starcza tylko na najtańsze jedzenie, ubranie i na stałe opłaty.
5. Pieniądzy starcza tylko na najtańsze jedzenie.
6. Pieniądzy nie starcza nawet na najtańsze jedzenie.

Sytuacja materialna

Deklaracje respondentów i respondenek społeczności LGBTQIA o tym, jak postrzegają oni swoją sytuację materialną są zgodne z wynikami dotyczącymi wykształcenia i typu wykonywanej pracy. Zarobki większości badanych (57%, 3 389 osób) pozwalają na zapewnienie wszystkich potrzeb bez wyrzeczeń, a co czwarty z respondentów (26%, 1 553 osób) zarabia na tyle dużo, by oszczędzać na przyszłość. Wśród wszystkich Polaków i Polek odsetek osób w sytuacji pozwalającej na oszczędzanie na przyszłość to tylko 5%, a na wszystkie potrzeby stać 16% osób. W stosunku do całości społeczeństwa, znacznie mniejszy odsetek respondentów określa też swoje zarobki jako niewystarczające na podstawowe potrzeby (9% respondentów wobec 29% Polek i Polaków).

Pytanie dotyczyło subiektywnej sytuacji materialnej, a nie kwoty dochodów, odpowiedzi były więc zależne od potrzeb, oczekiwań i punktu odniesienia respondentów. Jednak niezależnie od interpretacji pytań przez badanych, sytuacja respondentów różni się znacznie od sytuacji Polek i Polaków, sugerując tym samym, że w komunikacji wewnątrz społeczności LGBTQIA znacznie słabszy udział biorą osoby w gorszej sytuacji materialnej.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

wykres 8
Status płciowy osób badanych

Tożsamość płciowa

Wśród badanych 57% określa się jako kobietę (3 334 osoby), 37% określa się jako mężczyznę (2 184 osoby), 3% to osoby niebinarne⁸ (166 osób) oraz 2% to osoby queer⁹ (110 osób). 35 osób określiło swój status płciowy jako „inny” (czyli wykraczający poza dostępne w kwestionariuszu opcje). Osoby te wskazywały najczęściej na płynność własnego statusu płciowego, używając określenia „gender-fluid”, lub stwierdzeń bardziej opisowych (np. „to zależy”). Prawie równie często badani zaznaczający opcję „inny status płciowy” wskazywali na gradację tożsamości płciowej, identyfikując się z którąś z kategorii częściowo (np. „demi-kobieta”, „kobieta, ale lekko queer”).

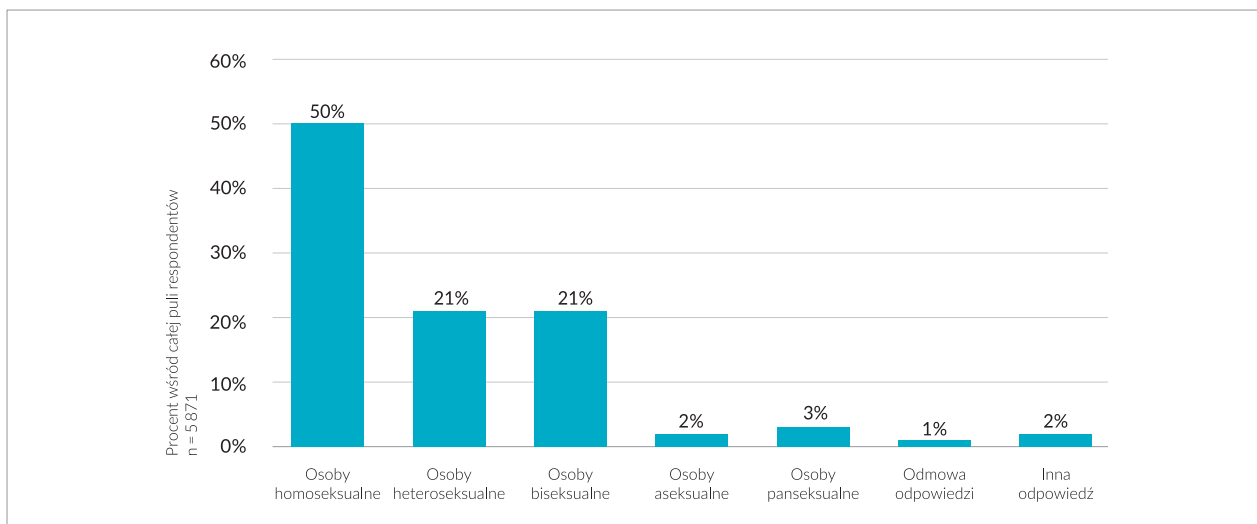
W pytaniu doprecyzowującym ten aspekt tożsamości płciowej 8,5% badanych (500 osób) zadeklarowało, że są osobami interpłciowymi¹⁰, a 2% (113 osób) określiło się jako osoby transpłciowe. Warto zwrócić uwagę, że w pytaniu doprecyzowującym („Czy jesteś osobą...”) aż 14,5% respondentów zaznaczyło odpowiedź „queer”, co w zestawieniu z zaledwie 2% osób identyfikującymi swój status płciowy jako „osoba queer”, wskazuje na to, że określenie „queer” nabiera różnego znaczenia w zależności od kontekstu lub nie jest dla respondentów precyzyjną kategorią.

8 Osoby niebinarne to osoby o tożsamości płciowej, która nie mieści się w binarnym podziale na płeć męską i kobiecą.

9 Queer to termin obejmujący tożsamości płciowe i orientacje seksualne inne niż cisplciowość (identyfikację z płcią biologiczną) i heteroseksualność. Termin ten jest często kojarzony ze sprzeciwem wobec sztywnych, tradycyjnych kategorii płci i orientacji psychoseksualnej.

10 Osoby interpłciowe to osoby o anatomii lub identyfikacji płciowej, która nie pozwala na zakwalifikowanie ich jednoznacznie do żadnej z tradycyjnych kategorii płci.

Demografia, czyli do kogo dociera główny nurt komunikacji polskich organizacji LGBTQIA

wykres 9

Orientacja psychoseksualna osób badanych

Orientacja psychoseksualna

Połowę respondentów stanowią osoby o orientacji homoseksualnej (2 908 osób). Po 21% uczestników badania określiło się jako osoby biseksualne (1 234 osoby) i heteroseksualne (1 221 osób). Łącznie te trzy grupy znacznie przeważały liczebnie pozostałe i stanowiły 92% respondentów. 3% badanych (199 osób) zadeklarowało, że są osobami panseksualnymi¹¹, a 2% (133 osoby) określiło się jako aseksualne¹².

2% respondentów (97 osób) zanaczyło odpowiedź „Inna”. Większość z nich wskazywało na ograniczenia przypisywania się do stałych i rozłącznych kategorii, określając swoją orientację jako „elastyczną” (również „heteroelastyczną”, „queer”), przynależną do dwóch z wymienionych kategorii (np. „aseksualna lesbijka”), lub postrzegając się na skali pomiędzy tymi

kategoriami (np. „biseksualna lesbijka”, „biseksualny, bardziej ku homo”). Respondenci zwracali też uwagę na zmienność orientacji psychoseksualnej w czasie (np. „heteroseksualny, w okresie dorastania biseksualny”) oraz na fakt, że zależy ona od wielu innych, ważnych czynników (np. „homo, ale czasem podoba mi się płć przeciwna”, „Moja kobieca część jest hetero, moja męska część bi”, „demiseksualna”). Co trzecia osoba z grupy respondentów wybierających odpowiedź „inne” deklarowała, że nie potrafi określić swojej orientacji psychoseksualnej (np. „questioning”, „wciąż nie wiem”, „trudno mi się określić”) lub w ogóle nie chce opisywać się w ten sposób („nie chcę się określać”, „nieheteronormatywny”, „nie używam żadnej kategorii”).

Jestem wolnym człowiekiem, który związał się z osobą, która mnie uszczęśliwia. To nie jest istotne ze jesteśmy mężczyznomi. Nie lubię szablonoowania/szablankowania.

11 Osoby o orientacji panseksualnej to osoby, które nawiązują kontakty seksualne i zawierają związki romantyczne z osobami różnej płci biologicznej i różnej tożsamości płciowej. Płć i tożsamość płciowa partnera/partnerki nie są dla nich istotnym czynnikiem.

12 Osoby aseksualne to osoby, u których pociąg seksualny (do partnerów/partnerek każdej płci) jest nieobecny lub obecny w minimalnym stopniu. W różnych ujęciach określane są jako osoby, u których brak orientacji seksualnej, bądź jako osoby o orientacji aseksualnej.

Doświadczenia życiowe

Obecność w społeczności LGBTQIA

Prawie połowa badanych (44,9%, 2 637 osób) deklaruje, że angażuje się aktywnie w działania na rzecz społeczności LGBTQIA. Podobny odsetek deklaracji zaangażowania w działania uzyskano od respondentów we wszystkich grupach wiekowych. Nie zaobserwowano też jednoznacznego związku subiektywnej sytuacji materialnej z zaangażowaniem w działania na rzecz społeczności. Procent osób zaangażowanych w działania rósł wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia i wielkością miejscowości zamieszkania respondenta. Istotnie większy odsetek zaangażowanych w stosunku do całej grupy badanych zaobserwowano też wśród respondentów mieszkających poza granicami kraju (zaangażowanie deklarowało

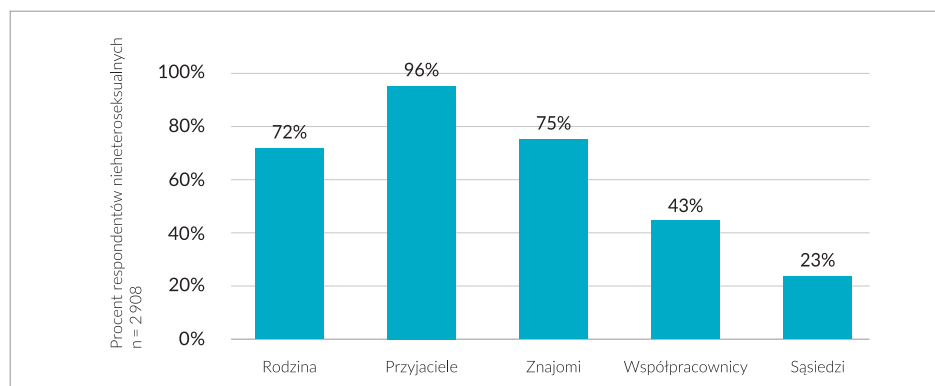
ponad 55% osób przebywających na stałe poza Polską).

Większość respondentów nie ukrywa swojej orientacji psychoseksualnej w relacjach bliskich i w kontaktach ze znajomymi. Przed przyjaciółmi wyoutowani są prawie wszyscy, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie. Co ciekawe, nieco częściej o orientacji respondentów wiedzieli znajomi, niż rodzina. Wyniki te są zgodne z badaniami na temat rodzin zakładanych przez dwie osoby tej samej płci (*Rodziny z wyboru, 2014*)¹³, w których respondenci o swoich jedнопłciowych związkach również częściej informowali przyjaciół niż najbliższą rodzinę. Tylko co druga osoba ujawniała swoją orientację przed współpracownikami, a co czwarta osoba – przed sąsiadami.

wykr. 10

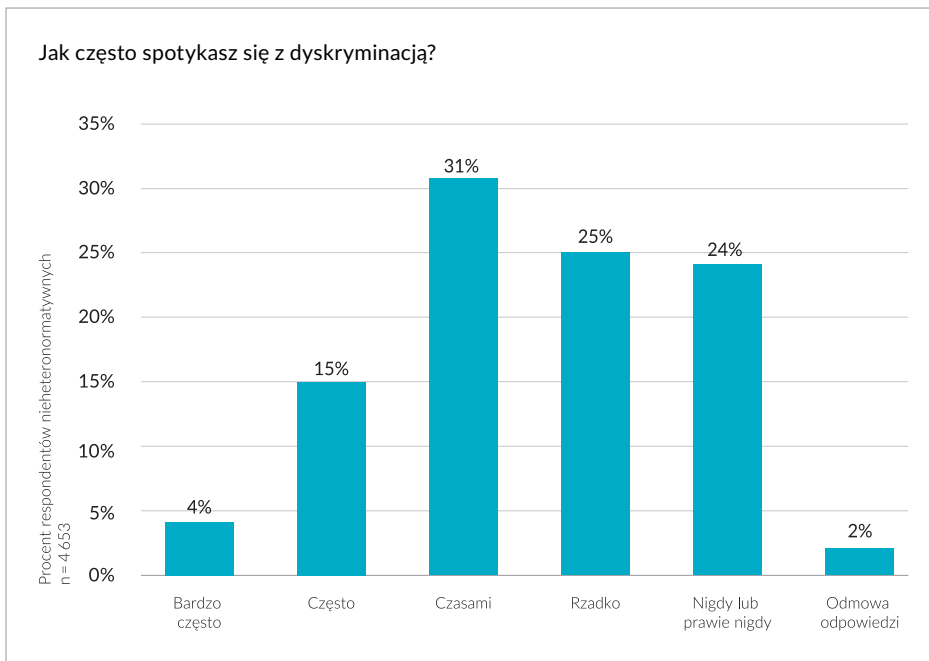
Ujawnianie orientacji psychoseksualnej przez badane osoby nieheteroseksualne

Pytanie: Kto wie o Twojej orientacji psychoseksualnej?

¹³ *Rodziny z wyboru w Polsce. Życie rodzinne osób nieheteroseksualnych* (2014), Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, http://rodzinyzwyboru.pl/wp-content/uploads/2014/10/Raport_Rodziny-z-wyboru-w-Polsce-%C5%BBycie-rodzinne-os%C3%B3b-nieheteroseksualnych.pdf dostęp 11.12.2015 r.

Doświadczenia życiowe

wykres 11

Doświadczenia dyskryminacji badanych osób nieheteronormatywnych

Dyskryminacja

Niechęć do ujawniania orientacji psychoseksualnej osobom, z którymi badani nie są w bliskich relacjach staje się zrozumiała wobec częstości, z jaką nieheteronormatywni badani doświadczają dyskryminacji. Co piąty respondent spotyka się z dyskryminacją często lub bardzo często. Odsetek ten był jeszcze większy w grupie osób transeksualnych (wśród których często lub bardzo często dyskryminacji doświadczało 28%) oraz wśród osób, które swoją orientację psychoseksualną określały jako „inną” – a zatem wśród takich, które wymykały się kategoriom (35% takich osób doświadczało dyskryminacji często lub bardzo często). Ze względu na bardzo małą liczebność tych grup trudno

jest wyciągać jednoznaczne wnioski, choć wyniki te są zgodne z europejskimi statystykami, według których osoby transseksualne częściej niż pozostałe grupy (wyróżnione ze względu na orientację seksualną) doświadczają dyskryminacji w różnych kontekstach społecznych¹⁴.

¹⁴ European Union lesbian, gay and transgender survey (2014), European Union Agency for Fundamental Rights.

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

Preferencje polityczne

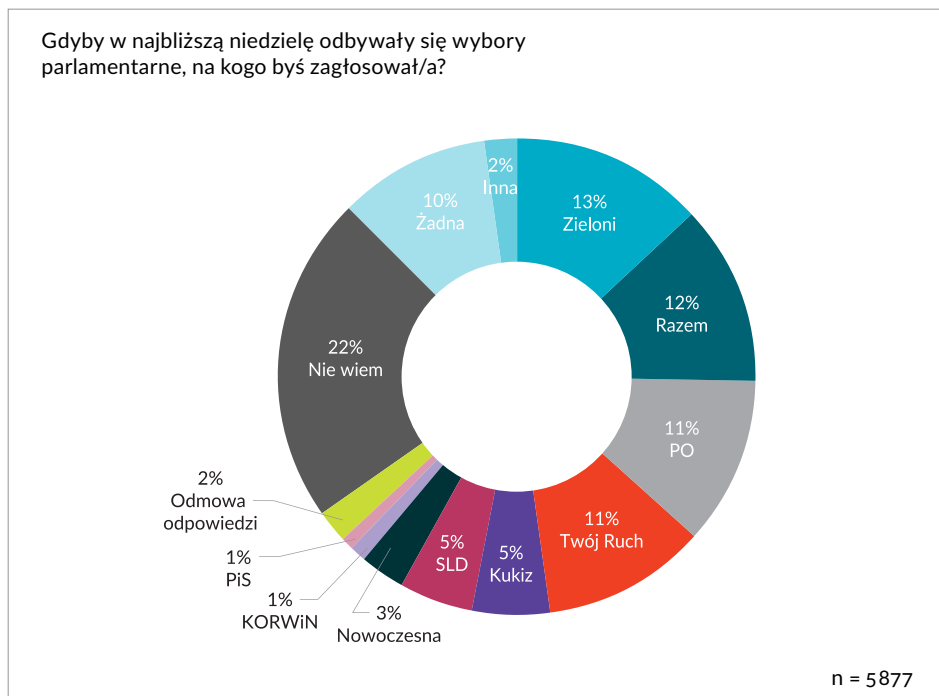
Respondenci społeczności LGBTQIA różnią się istotnie od całego społeczeństwa polskiego pod względem preferencji politycznych. Najbardziej wyraźną tendencją wśród odpowiedzi respondentów i respondentek jest brak jednoznacznie preferowanej przez społeczność partii politycznej. Najwięcej respondentów zaznaczało odpowiedzi „Nie wiem na kogo bym głosował/a” (1 297 osób). Bardzo duży był także udział osób, które deklarowały, że na polskiej scenie politycznej

brak partii, na którą chciałyby oddać głos (10% odpowiedzi „żadna partia”, 595 osób). Najbardziej popieraną partią była partia Zielonych, na którą zagłosowałyby 13% respondentów (790 osób). Podobnie dużą popularnością cieszyły się także partia Razem (12%, 732 wskazania), Platforma Obywatelska (667 wskazań) i Twój Ruch (664 wskazania).

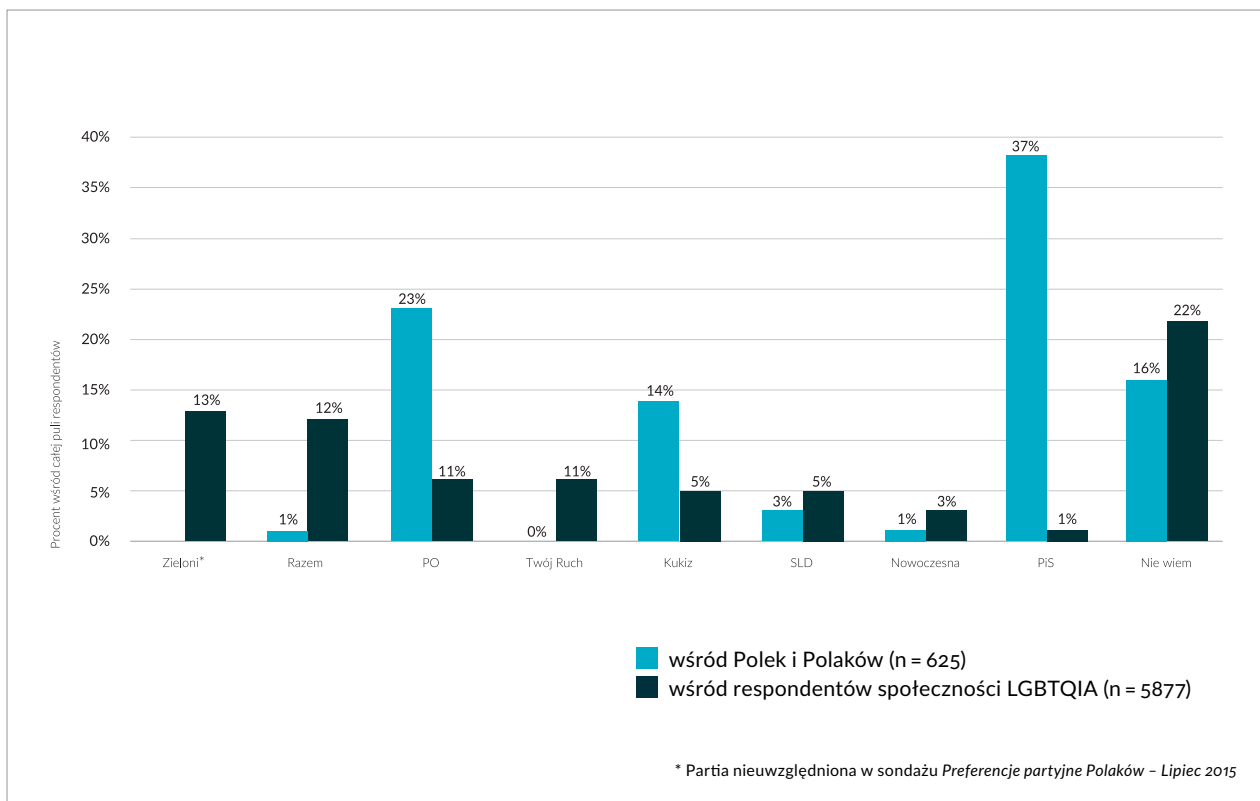
Poparcie dla wymienionych partii różniło się istotnie w podgrupach badanych wyróżnionych ze względu na orientację psychoseksualną i tożsamość płciową.

wykres 12

Preferencje polityczne badanych osób LGBTQIA

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

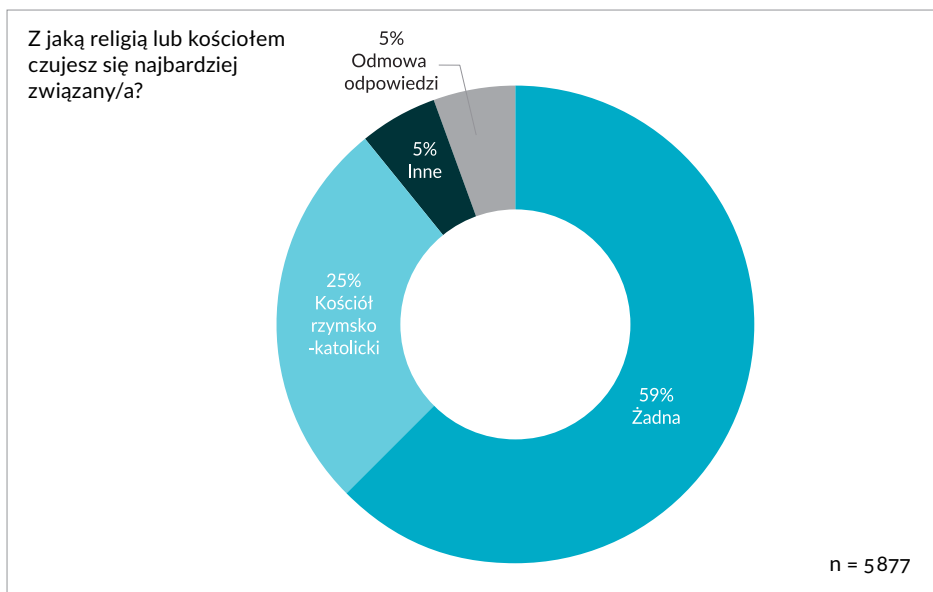
wykrzes 13

Poglądy polityczne w społeczności LGBTQIA na tle populacji Polski

Wszystkie podgrupy cechowały się jednak jedną wspólną tendencją: brakiem jednej, wyraźnie preferowanej partii politycznej. Tendencja ta staje się tym bardziej widoczna przy porównaniu preferencji wyborczych osób badanych z preferencjami reprezentatywnej próby Polek i Polaków.¹⁵ Poparcie dla najpopularniejszych w Polsce partii politycznych jest wśród osób badanych istotnie niższe, a partie o słabym poparciu wśród Polek i Polaków są częściej wybierane przez osoby badane.

¹⁵ Ze względu na dynamiczne zmiany na scenie politycznej w Polsce w okresie badania społeczności LGBTQIA, do porównań wybrano ogólnopolski, reprezentatywny sondaż wykonany w trakcie trwania badania. Dane dotyczące preferencji w Polsce zaczerpnięto więc z sondażu *Preferencje partyjne Polaków - Lipiec 2015*, przeprowadzonych przez TNS OBOP metodą wywiadów bezpośrednich, http://www.tnsglobal.pl/archiwumraportow/files/2015/07/K.047_PrefPARLAM_O07a15.pdf dostęp: 11.10.2015 r.

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

wykres 14

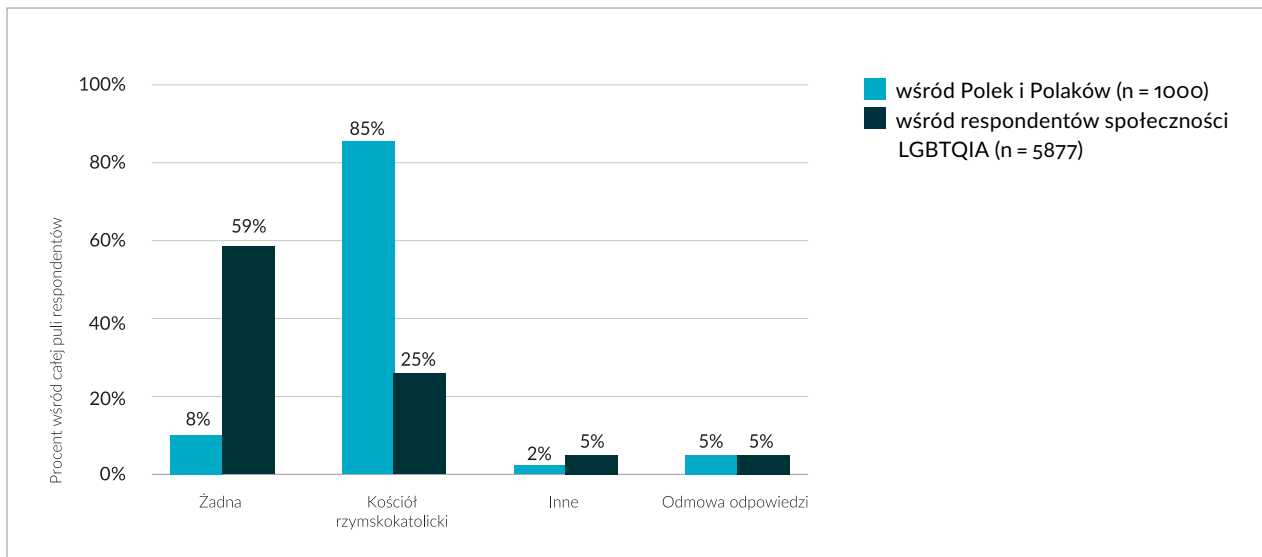
Wyznanie badanych osób LGBTQIA

Religia

Aż 59% respondentów i respondentek społeczności LGBTQIA deklaruje, że nie czuje się związana z żadnym wyznaniem religijnym. Wyróżniają się tym na tle społeczeństwa polskiego, w którym brak wyznania deklaruje tylko nieco ponad 8% osób. Przynależność do kościoła katolickiego stwierdziło znacznie mniej respondentów (25%, 1 450 osób), niż Polaków i Polek (85%). Najmniejszy odsetek wyznawców kościoła rzymskokatolickiego deklarowały osoby transpłciowe (17%), asekualne (17%) i panseksualne (8%), choć mała liczebność tych grup nie pozwala na wyciąganie ogólnych wniosków. Wśród pozostałych wymienianych wyznań żadne nie uzyskało więcej niż 2% wskazań – tak wśród Polek i Polaków, jak i w badaniu społeczności LGBTQIA. Jednak wśród respondentów tego badania stosunkowo częściej pojawiał się buddyzm.

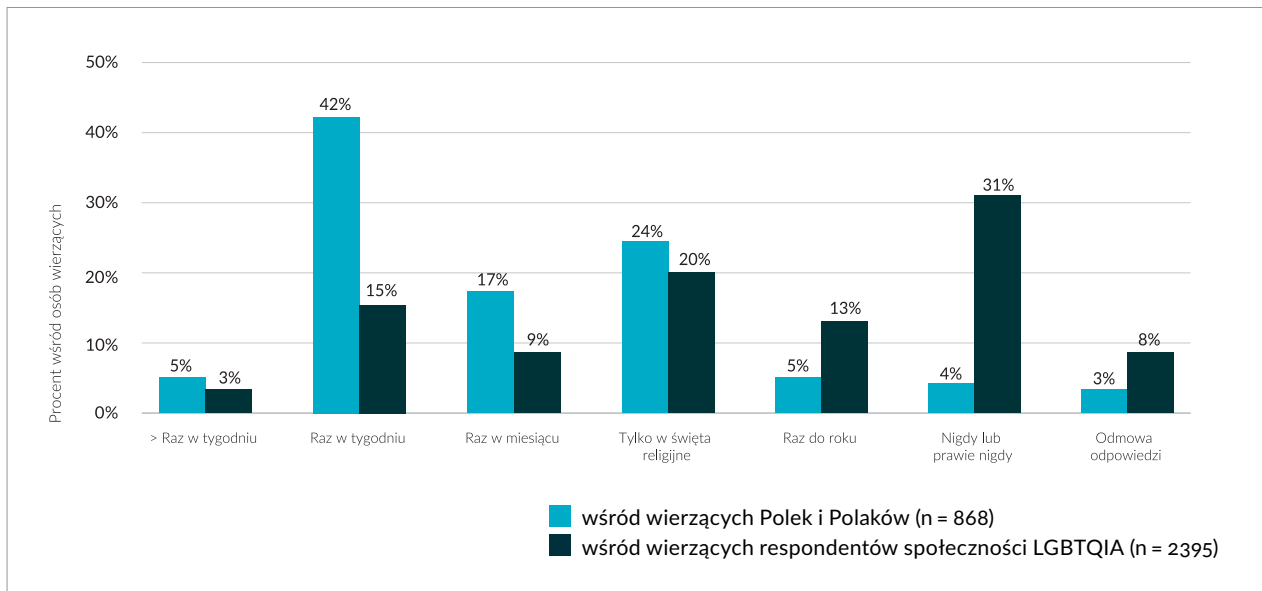
Słabsza identyfikacja z wyznaniem religijnym wśród respondentów społeczności LGBTQIA przejawia się również w częstotliwości, z jaką uczestniczą oni w praktykach religijnych – wierzący respondenci uczestniczą w praktykach religijnych rzadziej niż wierząca część społeczeństwa polskiego. Wśród wierzących osób badanych tylko co piąta bierze udział w praktykach religijnych raz w tygodniu lub częściej (19%, 405 osób), podczas gdy wśród Polek i Polaków osoby takie stanowią prawie połowę wierzących. Wśród respondentów większy jest też odsetek osób, u których wiara i poczucie przynależności do kościoła nie łączą się prawie w ogóle z praktykami religijnymi. Raz do roku lub rzadziej uczestniczy w praktykach religijnych 44% wierzących respondentów i tylko 9% wierzących Polek i Polaków.

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

wykres 15

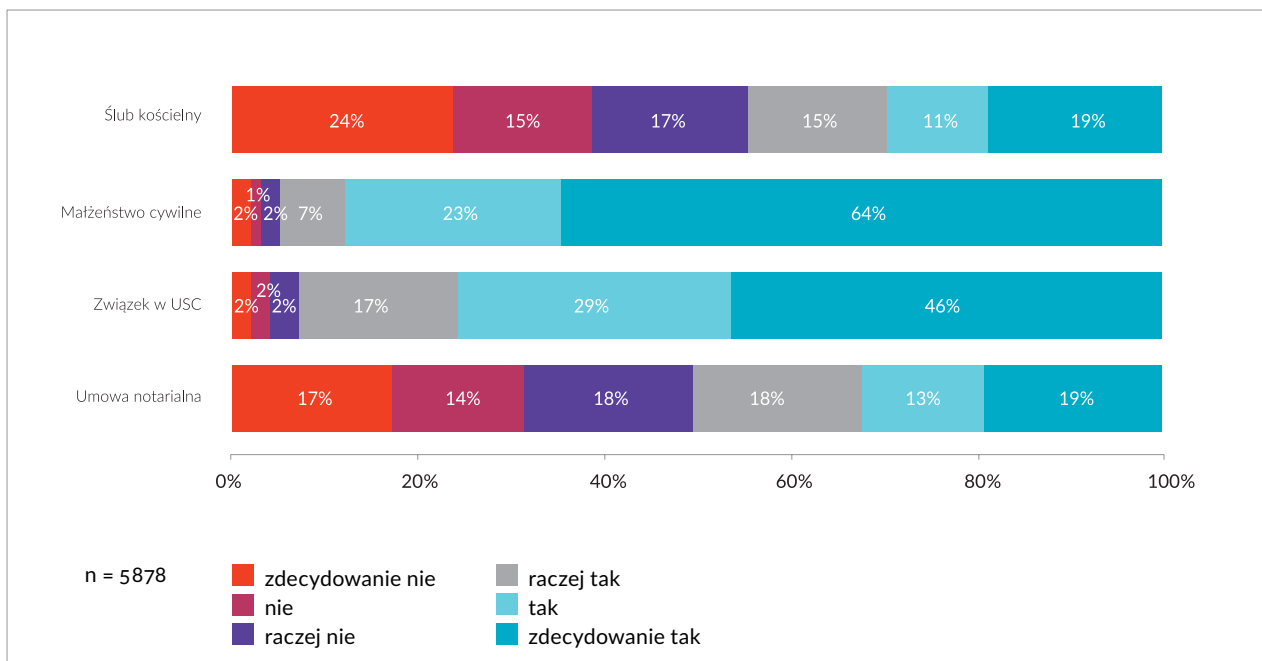
Wyznanie badanych osób LGBTQIA na tle Polski

wykres 16

Uczestnictwo w praktykach religijnych wśród wierzących badanych osób LGBTQIA

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

wykres 14

Preferencje rozwiązań prawnych dla związków jedнопłciowych wśród badanych osób LGBTQIA

Preferowane formy prawne zawierania związków jedнопłciowych

Zdaniem osób badanych, najbardziej satysfakcjonującym rozwiązaniem prawnym dla związków jedнопłciowych są małżeństwa cywilne (małżeństwa zawierane w urzędzie stanu cywilnego). Małżeństwa cywilne i związki partnerskie zawierane w USC to rozwiązania, na które skłonna jest się zgodzić podobna liczba respondentów i respondentek (odpowiednio 93%, 5 449 osób zgadza się na związki cywilne, 94% i 5 524 na małżeństwa cywilne). Jednak rozwiązanie przewidujące małżeństwa jest zdecydowanie bardziej dla respondentów satysfakcjonujące – odsetek odpowiedzi „tak” i „zdecydowanie tak” wynosi 75% dla związków cywilnych i aż 87% dla małżeństw cywilnych.

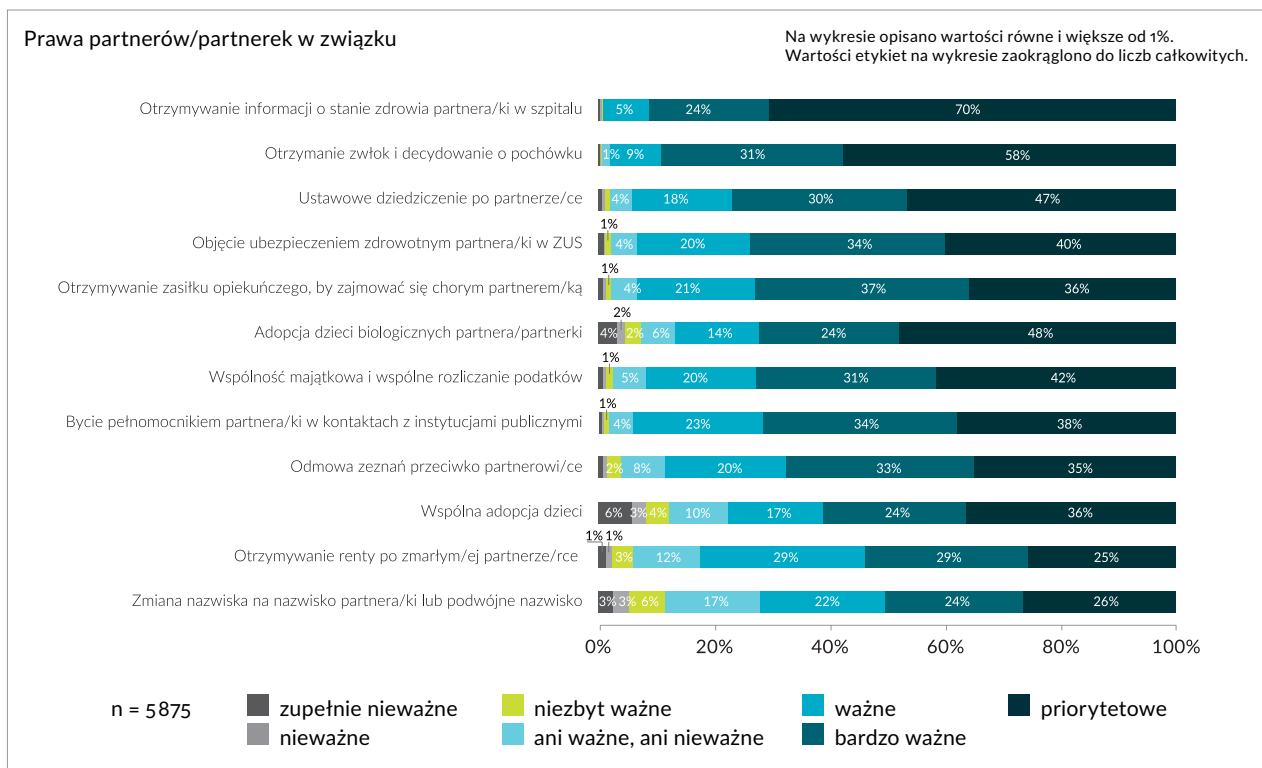
Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

Co ciekawe, respondenci deklarowali, że wprowadzenie jedнопłciowych małżeństw cywilnych byłoby dla nich nieco bardziej satysfakcjonujące niż wprowadzenie dwóch form prawnych (zarówno związków cywilnych, jak i małżeństw cywilnych) i możliwości wyboru między nimi (akceptacja dla małżeństw cywilnych wynosi 94%, zaś akceptacja dla wprowadzenia obydwu rozwiązań 93%)¹⁶. Zależność taką trudno interpretować. Może ona wynikać z realnych preferencji stanu docelowego lub z poglądów na temat tego, na co powinny być nakierowane działania organizacji LGBTQIA, bądź też po prostu z formalnych właściwości badania.

Zgodnie z deklaracjami dotyczącymi wyznania i praktyk religijnych, większość respondentów (56%, 3 258 osób) nie byłaby usatysfakcjonowana, gdyby w Polsce zaistniała możliwość zawierania związków jedнопłciowych w formie ślubu kościelnego. Podobnie mało satysfakcjonujące jest dla respondentów rozwiązanie przewidujące formalizację związków jedнопłciowych w formie umowy przed notariuszem – rozwiązanie to jest aprobowane (odpowiedzi „tak” i „zdecydowanie tak”) przez 32% badanych, lecz w grupie osób homoseksualnych odsetek ten wynosi już tylko 24% (najbardziej, na poziomie 45% forma ta była akceptowana przez respondentów heteroseksualnych).

¹⁶ W badaniu testem T-studenta dla prób zależnych różnica satysfakcji z małżeństw cywilnych (M=5,40, SD=1,06) od satysfakcji z obydwu form (M=5,36, SD=1,12) istotna statystycznie na poziomie $p < 0,000$, $t(5876) = 3,53$.

Poglądy na wybrane sprawy społeczno-polityczne

Preferencje odnośnie praw związków jedнопłciowych

Odpowiedzi respondentek i respondentów odnośnie praw osób w związkach jedнопłciowych wyraźnie świadczą o tym, że wszystkie prawa są dla nich ważne. Nawet prawo najrzadziej wskazywane jako ważne (odpowiedzi: „ważne”, „bardzo ważne”, „priorytetowe”), czyli prawo do zmiany nazwiska, jest istotne dla 72% badanych.

Prawa najwyższej oceniane przez respondentów i respondentki to prawa dotyczące sytuacji kryzysowych, które prawie wszystkie osoby badane oceniły jako bardzo ważne lub priorytetowe (prawo do otrzymywania informacji o stanie zdrowia partnera/partnerki w szpitalu, prawo

do otrzymania zwłok i decydowania o pochówku po śmierci partnera/partnerki) oraz prawa dotyczące zabezpieczenia majątkowego i zdrowotnego.

Prawa najczęściej wskazywane jako nieistotne to prawa dotyczące budowania rodziny i głębokiego zaangażowania w związek (prawa dotyczące adopcji i zmiany nazwiska). Jednak odsetek osób oceniających te prawa jako mało ważne jest niewielki – w żadnym wypadku nie przekroczył 13%. Można przypuszczać, że prawa te są określane jako ważne również przez tych, których nie dotyczą osobiście, mają więc w oczach respondentów nie tylko wymiar praktyczny, ale też znaczenie symboliczne.

wykres 15

Istotność praw osób w związkach jedнопłciowych w zdaniami badanych osób LGBTQIA

Pytanie: Poniżej znajduje się lista różnych praw osób w związku małżeńskim. Wszystkie prawa są ważne. Chcemy dowiedzieć się, jak Ty osobiście je postrzegasz. Przy każdym prawie zaznacz, na ile istotne jest dla Ciebie posiadanie go w związku.

Postawy i przekonania

Wartości życiowe

W celu jak najlepszego opisania zaangażowanej społeczności LGBTQIA poszukiwaliśmy wartości i postaw wspólnych dla respondentów i respondentek. Do badania wartości życiowych wykorzystaliśmy kołowy model Schwartza, jeden z najlepiej zbadanych i udokumentowanych modeli wartości w badaniach społecznych¹⁷.

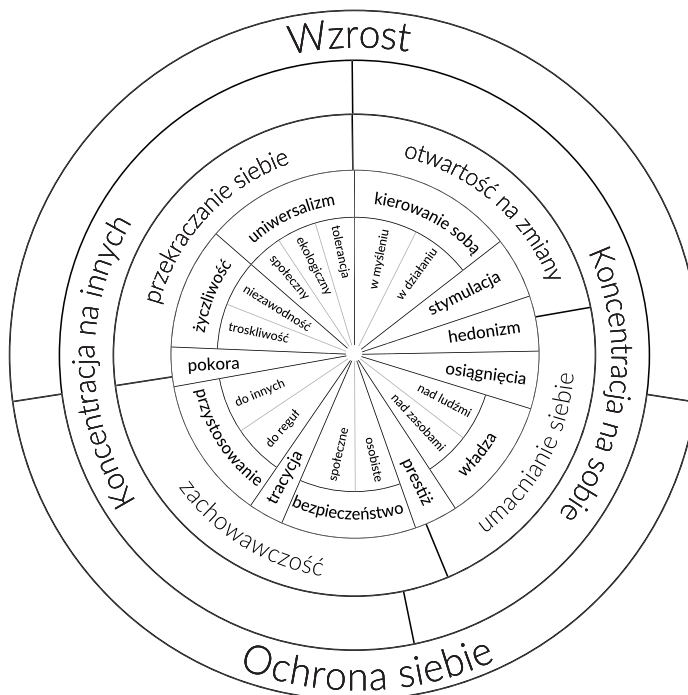
Opiera się on na założeniu, że wartości ułożone są na kołowym kontinuum, co

oznacza m.in. że wartości położone blisko siebie na kontinuum są bardziej zbliżone i związane ze sobą niż inne i nie ma między nimi wyraźnej granicy, a wartości na przeciwnych polach koła najbardziej się różnią. Wartości na kole łączą się w bardziej ogólne kategorie wartości, którymi ludzie kierują się dokonując wyborów (patrz rys. 1).

Przedstawione wyniki zostały przyrównane do średnich wyników

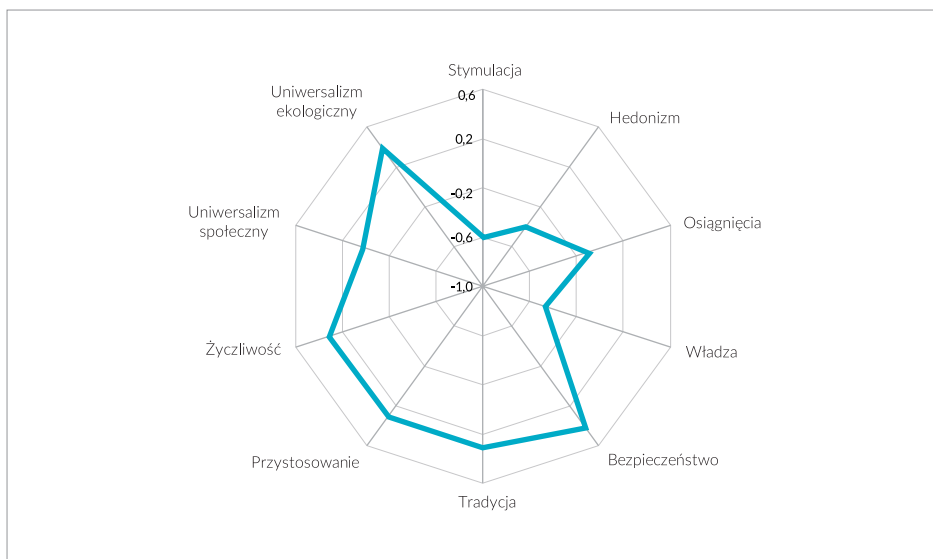
rys. 1

Kołowy model wartości

¹⁷ Kształtowanie się systemu wartości (2013), Jan Ciecuch, Liberi Libri.

Postawy i przekonania

wykres 16

Postawy życiowe w Polek i Polaków

reprezentatywnej grupy Polek i Polaków¹⁸, by przedstawić wartości, którymi respondenci wyróżniają się na tle otaczającego ich społeczeństwa.

Należy jednak pamiętać, że sam profil polskiej populacji nie jest „neutralny” (nie wszystkie wartości są tak samo traktowane przez Polaków i Polki). Dla porównania profil polskiej populacji jest przedstawiony na wykresie 16.

Trudno mówić o jednym, spójnym profilu respondentów społeczności LGBTQIA. Najbardziej wyróżniają się oni na tle całego społeczeństwa profilem „negatywnym” – czyli nie tyle wartościami, w które wierzą silnie, ale wartościami których nie podzielają ze społeczeństwem.

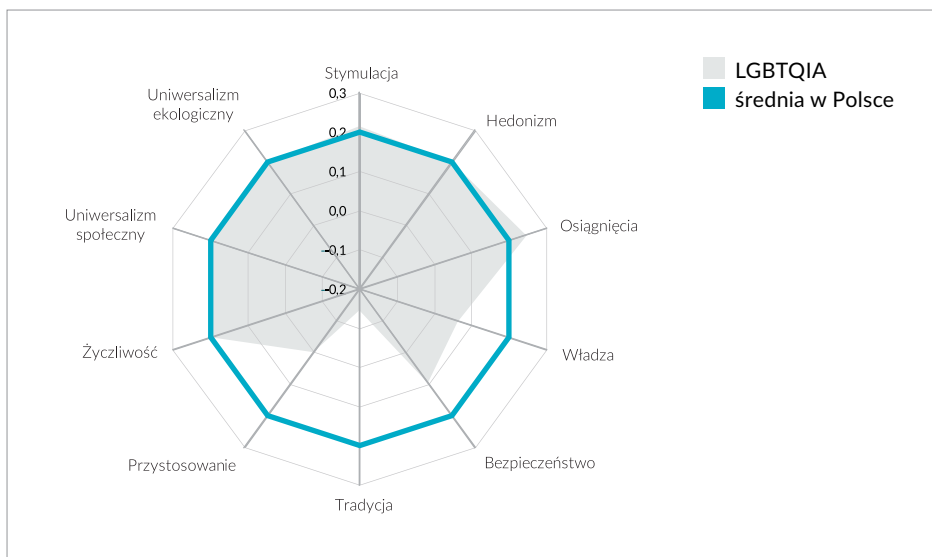
Respondenci cechują się przede wszystkim znacznie niższą identyfikacją z tradycją (czyli akceptacją i respektowaniem

idei i zwyczajów własnej kultury i rodziny, oraz podtrzymywaniem tych zwyczajów). Słabiej też niż przeciętni Polki i Polacy dostrzegają wartość: przystosowania (ograniczania własnych dążeń i impulsów, by nie drażnić innych i nie naruszać norm), władzy (uznania dla statusu, prestiżu społecznego i dominacji nad innymi ludźmi) i bezpieczeństwa (dbania o bezpieczeństwo własne, rodziny i narodowe, preferencje dla porządku i stabilizacji). W porównaniu ze społeczeństwem polskim respondenci identyfikowali się (nieznacznie) silnie tylko z jedną wartością osiągnięć (czyli wartością sukcesu osobistego zgodnego ze społecznymi standardami).

Łącznie wyniki takie wskazują na to, że respondenci cechują się mniejszą zachowawczością niż społeczeństwo polskie. Nie mają jednak podzielanych wspólnie

¹⁸ Postawy wobec równości małżeńskiej w Polsce (2015), Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza.

Postawy i przekonania

wykres 17

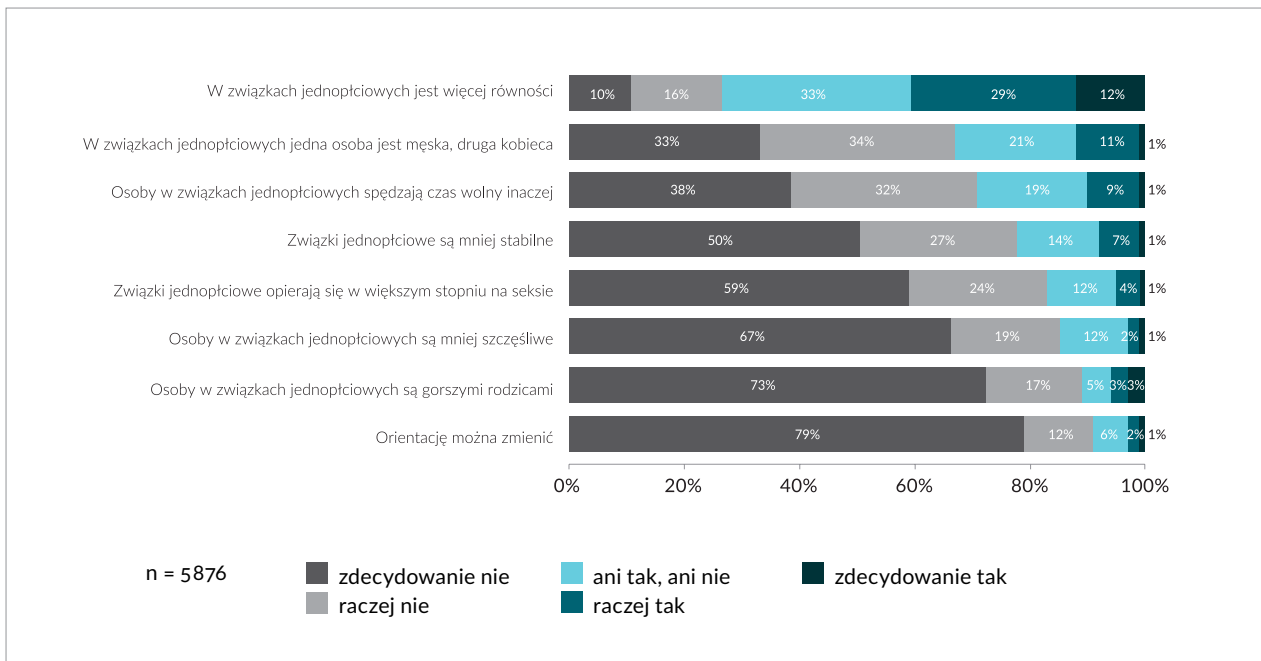
Postawy życiowe badanych osób LGBTQIA

wartości życiowych. Wynik ten wydaje się tym bardziej znamieny, że w badaniu uczestniczyła niereprezentatywna grupa o znaczącej przewadze osób młodych, dobrze wykształconych, z dużych miast. Może to wskazywać na brak jednej, spójnej tożsamości społeczności LGBTQIA w Polsce, nawet wśród osób aktywnie uczestniczących w życiu tej społeczności.

Stereotypy związków jedнопłciowych

Sprawdzaliśmy też, na ile reprezentanci i reprezentantki społeczności LGBTQIA zgadzali się ze stereotypami związków jedнопłciowych – a więc również z negatywnymi stereotypami o sobie samych. Stereotypowe przekonania wyselekcjonowaliśmy na podstawie literatury i badań pilotażowych (wywiadów indywidualnych i fokusu). Do tak powstałej skali dołączyliśmy jedno pytanie o orientację seksualną („Na ile zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem: Orientację seksualną można zmienić”) – choć nie jest to wprost pytanie o związki jedнопłciowe, dotyczy stosunkowo popularnego stereotypu, mającego decydujące znaczenie dla postrzegania takich związków. Wiara w ten stereotyp oznacza bowiem, że każda osoba w związku jedнопłciowym zdecydowała się na niego,

Postawy i przekonania

wykres 18

Stereotypy związków jednopłciowych wśród badanych osób LGBTQIA

rezygnując z równie dostępnej i satysfakcjonującej dlań możliwości zawarcia związku z osobą płci przeciwnej.

Większość stereotypów nie jest rozpowszechnionych wśród reprezentantów społeczności LGBTQIA. Jednoznacznie negatywne stereotypy (zgodnie z którymi osoby w związku jednopłciowym są mniej szczęśliwe i są gorszymi rodzicami, a ich związki opierają się na seksie i są niestabilne) są podzielane jedynie przez 3–8% respondentów. Zastanawiać może stosunkowo duża liczba osób deklarujących brak zdania na temat stereotypów negatywnych. Odsetek ten wynosi od 5% (276 osób), które nie mają zdania na temat tego, czy osoby w związku jednopłciowym będą równie dobrymi rodzicami, aż do 14% (836 osób), które nie posiadają opinii na temat tego, czy związki jednopłciowe

są równie stabilne, co związki dwóch osób różnej płci.

Najbardziej rozpowszechniony wśród respondentów jest stereotyp pozytywny (o większej równości między partner(k)ami w związkach jednopłciowych), z którym zgadza się prawie połowa badanych oraz stereotypy mniej nacechowane negatywną oceną (zgodnie z którymi osoby w związkach jednopłciowych spędzają czas wolny inaczej niż pary heteronormatywne oraz stereotyp, zgodnie z którym osoby w związkach jednopłciowych przyjmują role „męską” i „kobiecą”).

Homofobia

Przeciwnicy społeczności LGBTQIA czasami usprawiedliwiają homofobiczną retorykę argumentując, że społeczność LGBTQIA podziela negatywne poglądy na swój temat (czyli „Oni sami twierdzą, że...”, lub „Znam geja, który sam przyznaje, że...”). Dlatego oprócz przekonań na temat związków jednopłciowych, badaliśmy na ile reprezentanci społeczności LGBTQIA podziela homofobiczne przekonania. Przyjęliśmy podejście wyróżniające dwa typy homofobii: tradycyjną i nowoczesną. Obydwa obejmują negatywne postawy względem osób homoseksualnych. W homofobii tradycyjnej wrogi stosunek opiera się na przekonaniach moralnych na temat homoseksualizmu. W homofobii nowoczesnej negatywna postawa wynika z przekonania, że dyskryminacja ze względu na orientację psychoseksualną jest znikoma, a postulaty społeczności LGBTQIA są nieuzasadnione.

Zapytaliśmy respondentów, na ile zgadzają się z sześcioma stwierdzeniami: trzema opisującymi poglądy charakterystyczne dla homofobii tradycyjnej oraz trzema charakterystycznymi dla światopoglądu homofobii nowoczesnej. Stwierdzenia zostały nieco zmodyfikowane względem stwierdzeń stosowanych w badaniu społeczeństwa polskiego tak, by forma była adekwatna dla grupy respondentów oraz aby treść obejmowała całą społeczność LGBTQIA.

Homofobię tradycyjną badaliśmy za pomocą stwierdzeń:

1. „Gdy to możliwe, staram się wybierać towarzystwo osób heteronormatywnych”,
2. „Wśród osób LGBTQIA zachowania niemoralne zdarzają się częściej niż wśród reszty społeczeństwa” oraz
3. „Gdybym oddawał(a) dziecko do przedszkola wolał(a) bym, by opiekowała się nią osoba heteroseksualna”

Poglądy homofobii tradycyjnej nie są podzielane przez respondentów społeczności LGBTQIA. Ze wszystkimi

trzema stwierdzeniami zgodziło się tylko 0,6% respondentów (36 osób), a najpowszechniejszy pogląd o tym, że osoby LGBTQIA częściej zachowują się niemoralnie podzielało 6% (360) osób.

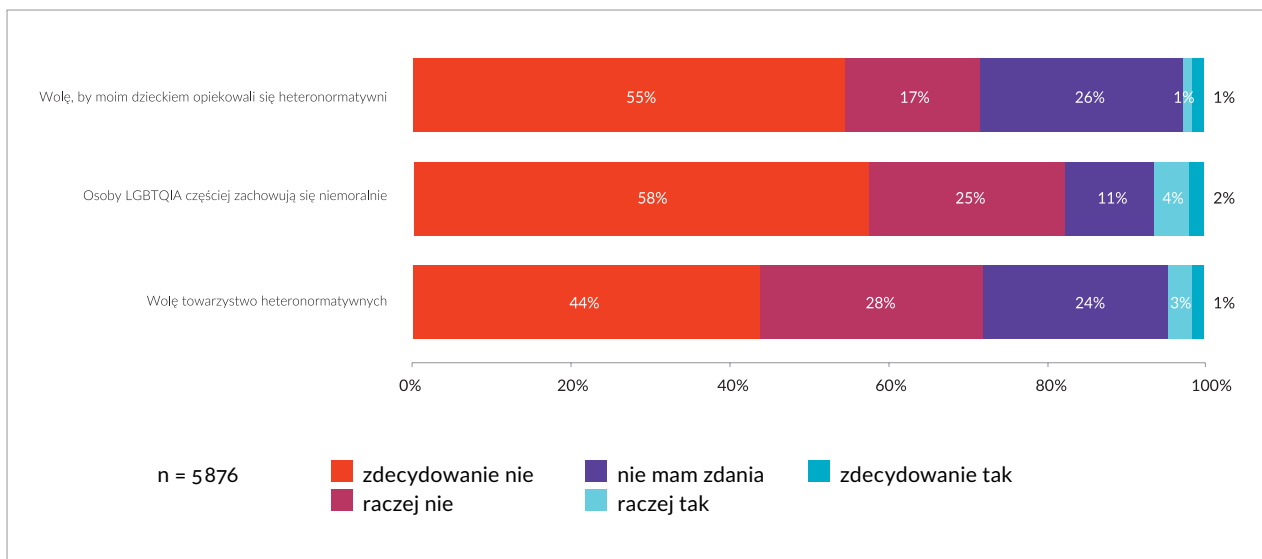
Nieco częściej respondenci podzielały niektóre poglądy homofobii nowoczesnej. O postawę tę zapytaliśmy używając następujących stwierdzeń:

1. „Aktywiści LGBTQIA stali się zbyt agresywni w swoich żądaniach równouprawnienia”,
2. „Osoby LGBTQIA, które ujawniły swoją orientację lub tożsamość płciową powinny być podziwiane za odwagę” oraz
3. „Osoby LGBTQ muszą wciąż walczyć o równe prawa”.

Co ważne, dwa ostatnie stwierdzenia są „odwrócone”, czyli za pogląd zgodny z homofobią nowoczesną uznawana jest odpowiedź „nie”.

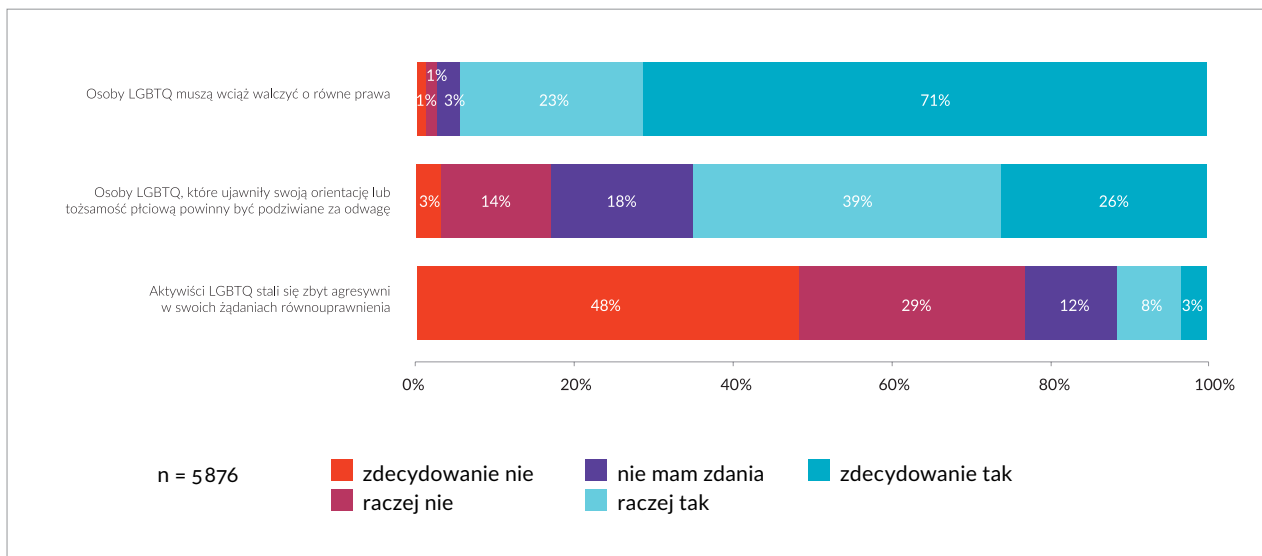
Najbardziej rozpowszechniony pogląd zgodny z homofobią nowoczesną, zgodnie z którym ujawnienie swojej orientacji psychoseksualnej lub tożsamości płciowej nie jest godne podziwu i nie wymaga odwagi, podzielało 17% respondentów (1 004 osoby), a 12% (668 osób) uważa, że aktywiści LGBTQIA są zbyt agresywni w żądaniach do równouprawnienia. Jednak pogląd kluczowy dla homofobii nowoczesnej, a zatem przekonanie o braku konieczności dalszej walki o równe prawa, podziela zaledwie 2,6% (151) osób, a ze wszystkimi poglądami charakterystycznymi dla homofobii nowoczesnej zgodziło się zaledwie 1,6% respondentów (94 osoby). Zatem stwierdzenie, że homofobiczne poglądy są podzielane przez społeczność LGBTQIA wydaje się całkowicie nieuprawnione .

Postawy i przekonania

wykres 18

Rozprzestrzenienie homofobii tradycyjnej wśród badanych osób LGBTQIA

wykres 19

Rozprzestrzenienie homofobii nowoczesnej wśród badanych osób LGBTQIA

Podsumowanie

Do kogo trafia główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA

Dane demograficzne dotyczące osób badanych odbiegały znacząco od struktury społeczeństwa polskiego. Na tej podstawie można wnioskować o tym, do kogo skutecznie trafia główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA oraz jakie grupy demograficzne są z uczestnictwa w tej komunikacji wyłączone.

Wśród respondentów i respondentek przeważały osoby młode. Prawie połowa osób badanych miała mniej niż 25 lat (44% osób badanych), a tylko nieliczne osoby badane były w wieku powyżej 40 lat (6% próby). Większość respondentów i respondentek mieszka w bardzo dużych miastach (53% osób mieszka w miastach o populacji większej niż 500 tys. mieszkańców), a tylko niewielka część mieszka na wsi i w małych miastach (odpowiednio 6% osób badanych mieszkających na wsi i 5% osób w miastach < 20 tys. mieszkańców, podczas gdy w Polsce osoby takie łącznie stanowią ponad 40% populacji). Przeważająca część respondentów i respondentek miała wykształcenie wyższe (56% osób w porównaniu do 17% wśród Polek i Polaków), a tylko nieliczne osoby zadeklarowały w badaniu wykształcenie niższe niż średnie (9% osób badanych). Z tymi obserwacjami zgodne były także wyniki dotyczące sytuacji zawodowej. Prawie połowa osób badanych wykonuje pracę umysłową, pracuje jako eksperci lub

wykonuje wolny zawód (łącznie 47% próby, podczas gdy w Polsce osoby wykonujące taki typ pracy stanowią 12% populacji), a tylko nieliczne osoby badane zajmują się pracą fizyczną (5% osób w porównaniu do 20% wśród Polek i Polaków). Ponadto osoby badane oceniały swoją sytuację materialną znacznie lepiej niż Polki i Polacy. Ponad połowa osób badanych określiła, że ich sytuacja materialna jest bardzo dobra lub dobra i pieniędzy w ich gospodarstwie domowym starcza bez wyrzeczeń na wszystkie wydatki (łącznie 57% osób badanych w porównaniu do 16% w społeczeństwie polskim). Udział w badaniu osób w bardzo trudnej sytuacji materialnej (czyli osób żyjących w gospodarstwach, gdzie pieniędzy starcza tylko na najtańsze jedzenie, lub osób w gorszej sytuacji materialnej) był bardzo niewielki (1% w badaniu w porównaniu do 10% wśród Polek i Polaków).

Ogólnie zatem można stwierdzić, że główny nurt komunikacji organizacji LGBTQIA trafia przede wszystkim do młodych, wykształconych osób z dużych miast, do osób wykonujących wykwalifikowaną pracę i cieszących się dobrą sytuacją materialną. Osoby uboższe, z mniejszych miast i miejscowości oraz ze wsi, oraz osoby słabiej wykształcone są w znacznej mierze wyłączone z wydarzeń życia społeczności LGBTQIA.

Rozwiązania prawne dla związków jedнопłciowych

Małżeństwa cywilne okazały się najbardziej preferowaną przez respondentów i respondentki formą prawną dla związków jedнопłciowych (usatysfakcjonowałyby łącznie 94% osób). Drugim w kolejności preferowanym rozwiązaniem były związki partnerskie zawierane w urzędzie stanu cywilnego. Zgodziła się na nie podobna liczba badanych (93% osób), zaznaczając jednak, że rozwiązanie takie byłoby mniej satysfakcjonujące. Małżeństwa cywilne byłyby „zdecydowanie satysfakcjonujące” dla 64% osób, „satysfakcjonujące” dla 23% i „raczej satysfakcjonujące” dla 7%, podczas gdy związki cywilne były „zdecydowanie satysfakcjonujące” dla 46% osób, „satysfakcjonujące” dla 29% i „raczej satysfakcjonujące” dla 17%. Śluby kościelne i umowy notarialne uzyskały znacznie mniejsze poparcie osób badanych. Wprowadzenie ślubów kościelnych satysfakcjonowałyby w różnym stopniu tylko 45% osób badanych, a zawieranie związków jedнопłciowych w formie umów notarialnych byłoby satysfakcjonujące dla 50% badanych.

Wszystkie prawa związków okazały się dla badanych ważne (prawie wszystkie rozważane prawa były ważne dla ponad 80% osób badanych). Najważniejsze dla respondentów i respondentek okazały się te prawa, które dotyczą sytuacji kryzysowych i ekstremalnych (prawo do otrzymywania informacji o stanie zdrowia partnera/partnerki w szpitalu oraz prawo do otrzymania zwłok i decydowania o pochówku po śmierci partnera/partnerki). Jako najmniej ważne ocenione zostały prawo do zmiany nazwiska na nazwisko partnera/partnerki oraz prawo do wspólnej adopcji dzieci, choć każde z nich było ważne dla ponad 70% osób badanych.

Poglądy społeczno-polityczne

Badani reprezentanci i reprezentantki społeczności LGBTQIA nie przejawiali wyraźnej preferencji dla żadnej formacji politycznej. Partie polityczne cieszące się najwyższym poparciem w społeczeństwie polskim otrzymały w badaniu znacznie mniejszą liczbę wskazań. Na PO głosowałoby w czasie badania 11% respondentów i 23% reprezentatywnej próby polskiej, na PiS odpowiednio 2% osób badanych i 37% Polek i Polaków. Symetrycznie, partie słabiej popierane przez polskie społeczeństwo uzyskiwały odpowiednio więcej wskazań.

Identyfikacja wyznaniowa osób badanych odbiegała znacznie od profilu wyznaniowego Polski. Większość badanych określiło się jako osoby niewierzące (59% osób w porównaniu z 8% w Polsce). Wśród wierzących badanych dominował, podobnie jak w całym społeczeństwie polskim, kościół rzymskokatolicki, z którym identyfikowało się aż 25% wszystkich respondentów i respondentek. Jednak wśród osób badanych identyfikacja z religią znacznie słabiej wiązała się z uczestnictwem w praktykach religijnych. 18% wierzących osób badanych uczestniczy w praktykach religijnych raz w tygodniu lub częściej, a 31% takich osób nie uczestniczy w praktykach religijnych nigdy lub prawie nigdy. W społeczeństwie polskim liczby te wynoszą odpowiednio 47% i 4%. Zatem badani reprezentanci i reprezentantki społeczności LGBTQIA okazali się mniej religijni niż otaczające ich społeczeństwo.

Postawy życiowe

Grupa osób badanych nie kieruje się żadnymi wspólnymi wartościami życiowymi, które wyróżniałyby ją na tle polskiego społeczeństwa. Badanych reprezentantów i reprezentantki społeczności LGBTQIA jednoznacznie cechowało natomiast to, że wyraźnie słabiej identyfikowali

Podsumowanie

się z niektórymi wartościami, które wśród Polek i Polaków są silne. Wartości te to: tradycja (czyli akceptacja i respektowanie idei i zwyczajów własnej kultury i rodziny, oraz podtrzymywanie tych zwyczajów), przystosowanie (ograniczanie własnych dążeń i impulsów, by nie drażnić innych i nie naruszać norm) i bezpieczeństwo (dbanie o bezpieczeństwo własne, rodziny i narodowe, preferencja dla porządku i stabilizacji).

Doświadczenia związane z przynależnością do społeczności LGBTQIA

Dużą część nieheteroseksualnych osób badanych otwarcie mówi o swojej orientacji psychoseksualnej w sytuacjach prywatnych. Prawie wszystkie badane osoby nieheteroseksualne ujawniły swoją orientację przyjacielom (96% nieheteroseksualnych osób badanych), większości ujawnia się przed znajomymi (75% osób) i rodziną (72% osób). Znacznie rzadziej osoby badane dokonywały coming outu w miejscu pracy (43% osób). Sąsiadom, a więc w relacjach dalekich, o swojej orientacji mówiła już tylko co czwarta osoba badana (23% osób).

Otwartość w wielu sytuacjach tłumaczy może fakt, że prawie połowa osób badanych (49%) doświadcza dyskryminacji rzadko lub wcale. Co piąta osoba wśród badanych doświadcza dyskryminacji często lub bardzo często.

Upředzenia i stereotypy o członkach i członkiniach własnej społeczności

Przeciwnicy społeczności LGBTQIA czasami usprawiedliwiają homofobiczną retorykę argumentując, że społeczność LGBTQIA podziela negatywne poglądy na swój temat. W badaniu sprawdzaliśmy, na ile członkowie społeczności podzielają przekonania homofobiczne i na ile wierzą w stereotypy opisujące związki jednopłciowe.

Badani reprezentantki i reprezentanci społeczności

LGBTQIA nie dzielą homofobicznych przekonań. Dotyczy to tak homofobii tradycyjnej, jak i homofobii nowoczesnej. Homofobia tradycyjna, to negatywna ocena moralna osób homoseksualnych i w konsekwencji wrogi stosunek do takich osób. Różne poglądy związane z homofobią tradycyjną są podzielane tylko przez niewielką część reprezentantów i reprezentantki społeczności LGBTQIA (od 2% do 5% osób badanych). Homofobia nowoczesna to wroga postawa wobec osób homoseksualnych, wynikająca z przekonania, że dyskryminacja w społeczeństwie jest znikoma, a postulaty i działania nakierowane na poprawę sytuacji tych osób są nieuzasadnione (w badaniu rozszerzyliśmy tę definicję tak, by obejmowała całą społeczność LGBTQIA). Niektóre poglądy homofobii nowoczesnej są wśród badanych nieco bardziej rozpowszechnione, choć wciąż zgadza się z nimi niski odsetek reprezentantów i reprezentantek społeczności. Najmniej (2%) osób badanych twierdzi, że osoby LGBTQIA nie muszą już walczyć o równe prawa. Najwięcej (17% osób) uważa, że ujawnienie swojej orientacji psychoseksualnej lub tożsamości płciowej nie wymaga odwagi i nie jest godne podziwu.

Zdecydowana większość badanych nie podziela również stereotypów na temat związków jednopłciowych. Odsetek badanych reprezentantów i reprezentantek społeczności LGBTQIA, którzy dzielą różne negatywne stereotypy takich związków wahał się pomiędzy 3% (dla stereotypu, zgodnie z którym osoby w związkach jednopłciowych są mniej szczęśliwe) do 8% (zgadzających się z przekonaniem, że związki jednopłciowe są mniej stabilne). Nieco częściej badani zgadzali się z stereotypami neutralnymi na temat takich związków (10%-12% osób). Jedynym stereotypem podzielanym przez dużą liczbę osób badanych okazało się przekonanie pozytywne, zgodnie z którym w związkach jednopłciowych jest więcej równości (41% osób).

Załącznik

Kwestionariusz

Poniżej przedstawiamy pytania ankiety internetowej, na które odpowiadali respondenci.

Witaj na stronie badania „Związki jedнопłciowe w Polsce” Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza.

Chcemy dowiedzieć się więcej na temat społeczności LGBTQIA* w Polsce. Pytamy o to, kim są ludzie, którzy ją tworzą i jaką mają opinię na temat formalizacji związków. Badanie jest częścią projektu „Równość Małżeńska dla Wszystkich” realizowanego przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza w ramach programu Obywatele dla Demokracji, współfinansowanego z funduszy EOG. Ankieta ta jest już drugim etapem badań społecznych projektu – w maju zrealizowaliśmy badanie na reprezentatywnej próbie Polek i Polaków, pytając ich o związki osób jednej płci. Teraz o zdanie pytamy społeczność LGBTQIA* i zapraszamy Cię do poniższego badania.

Ważne informacje:

- Całe badanie trwa około 15 minut.
- Nie można zapisać badania w połowie i dokończyć później.
- Badanie jest całkowicie anonimowe.

Dziękujemy, że postanowiłeś/łaś wziąć udział!
Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza

W razie wątpliwości, pytań, lub uwag odnośnie do badania, prosimy o kontakt z Agnieszką Mulak, koordynatorką projektu ds. badań: [amulak\(at\)miloscniwyklucza.pl](mailto:amulak(at)miloscniwyklucza.pl).

* W badaniu posługujemy się skrótem LGBTQIA, czyli *Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Queer, Intersex, Asexual and Allies*. W tłumaczeniu polskim LGBTQIA to *Lesbijki, Geje, osoby Biseksualne, Transpłciowe, Queer, Interpłciowe i Aseksualne oraz sojusznicy*.

W Polsce proponowano różne zmiany prawne, by dwie osoby tej samej płci mogły sformalizować swój związek.

Czy był(a)byś usatysfakcjonowany/a, gdyby w polskim prawie znalazł się zapis o:

	Zdecydowanie nie	Nie	Raczej nie	Raczej tak	Tak	Zdecydo- wanie tak
Zawieraniu związku w formie umowy spisanej przed notariuszem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zawieraniu związku partnerskiego w Urzędzie Stanu Cywilnego.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zawieraniu małżeństwa w Urzędzie Stanu Cywilnego.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zawieraniu małżeństwa w formie ślubu kościelnego.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zawieraniu związku partnerskiego oraz o zawieraniu małżeństwa cywilnego.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Załącznik – kwestionariusz

Poniżej znajdują się krótkie opisy różnych ludzi. Przeczytaj każdy opis i zaznacz, w jakim stopniu każda z tych osób jest lub też nie jest do Ciebie podobna.

	Zupełnie do mnie niepodobna	Niepodobna do mnie	Częściowo do mnie podobna	Podobna do mnie	Bardzo do mnie podobna
Ważne jest dla niej to, aby być bogatą. Chce mieć dużo pieniędzy i różnych kosztownych przedmiotów.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważne jest dla niej, aby żyć w bezpiecznym otoczeniu. Unika wszystkiego, co mogłoby zagrażać jej bezpieczeństwu.	☐	☐	☐	☐	☐
Bardzo ważne jest dla niej, aby pomagać otaczającym ją ludziom. Pragnie dbać o ich dobro.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważne jest dla niej odnoszenie znaczących sukcesów. Ma nadzieję, że ludzie docenią jej osiągnięcia.	☐	☐	☐	☐	☐
Poszukuje przygód i lubi ryzykować. Chce mieć życie pełne wrażeń.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważne jest dla niej, by robić coś dla dobra społeczeństwa.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważne jest dla niej, by robić coś dla dobra społeczeństwa.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważne jest dla niej, aby zawsze zachowywać się poprawnie. Pragnie uniknąć postępowania, które ludzie mogliby uznać za niewłaściwe.	☐	☐	☐	☐	☐
Jest głęboko przekonana, że ludzie powinni dbać o przyrodę. Ważna jest dla niej troska o środowisko naturalne.	☐	☐	☐	☐	☐
Ważna jest dla niej tradycja. Stara się postępować zgodnie z tradycjami religijnymi lub rodzinnymi.	☐	☐	☐	☐	☐
Poszukuje okazji, aby się zabawić. Ważne jest dla niej, aby robić to, co sprawia jej przyjemność.	☐	☐	☐	☐	☐

Załącznik – kwestionariusz

Poniżej znajduje się lista różnych praw osób w związku małżeńskim. Wszystkie prawa są ważne. Chcemy dowiedzieć się, jak Ty osobiście je postrzegasz. Przy każdym prawie zaznacz, na ile istotne jest dla Ciebie posiadanie go w związku.

	Zupełnie nieważne	Nieważne	Niezbyst ważne	Ani ważne, ani nieważne	Ważne	Bardzo ważne	Priorytetowe
Prawo do otrzymywania od lekarza informacji o stanie zdrowia partnera/partnerki w szpitalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do otrzymania zwłok, by pochować zmarłego/zmarłą partnera/partnerkę i decydowania o pochówku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do otrzymywania zasiłku opiekuńczego, gdy nie pracują, by zajmować się chorym partnerem/partnerką	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do otrzymywania renty po zmarłym/zmarłej partnerze/partnerce	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym partnera/partnerki w ZUS-ie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do odmowy udzielenia zeznań przeciwko partnerowi/partnerce	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do ustawowego dziedziczenia po zmarłym partnerze/partnerce	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do zmiany nazwiska na nazwisko partnera/partnerki lub przyjęcia podwójnego nazwiska	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo, by być pełnomocnikiem partnera/partnerki w kontaktach z instytucjami publicznymi (np. w urzędzie skarbowym, odbierając korespondencję na poczcie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do wspólności majątkowej i wspólnego rozliczania podatków	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do wspólnej adopcji dzieci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prawo do adopcji dzieci biologicznych partnera/partnerki	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Załącznik – kwestionariusz

Z jaką religią lub Kościołem czujesz się najbardziej związany/związana?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Żadną
- Kościół Rzymskokatolicki
- Katolicki – inny
- Protestantyzm
- Prawosławie
- Judaizm
- Islam
- Wyznania orientalne
- Nie chcę udzielać odpowiedzi
- Inna – jaka?

Jak często uczestniczysz w praktykach religijnych (nie licząc ślubów i pogrzebów)?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Częściej niż raz w tygodniu
- Raz w tygodniu
- Raz w miesiącu
- Tylko w święta religijne
- Raz do roku
- Nigdy lub prawie nigdy
- Nie chcę udzielać odpowiedzi

Czy angażujesz się aktywnie w działania na rzecz osób LGBTQIA (np. działasz w organizacji LGBTQIA, podpisujesz petycje, bierzesz udział w Paradzie Równości i innych demonstracjach)?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Tak
- Nie
- Nie chcę udzielać odpowiedzi

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory parlamentarne, na którą z partii politycznych najprawdopodobniej byś zagłosował/zagłosowała?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Platforma Obywatelska (PO)
- Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL)
- Prawo i Sprawiedliwość (PiS)
- Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)
- Twój Ruch (Ruch Palikota)
- Kukiz
- KORWiN
- Zieloni
- Żadna
- Nie wiem na kogo bym głosował/a
- Nie chcę udzielać odpowiedzi
- Inna – jaka?

Załącznik – kwestionariusz

Zaznacz, na ile zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami:

	Zdecydowa- nie nie	Raczej nie	Nie mam zdania	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Aktywiści LGBTQ stali się zbyt agresywni w swoich żądaniach równouprawnienia	☐	☐	☐	☐	☐
Osoby LGBTQ, które ujawniły swoją orientację lub tożsamość płciową powinny być podziwiane za odwagę.	☐	☐	☐	☐	☐
Osoby LGBTQ muszą wciąż walczyć o równe prawa	☐	☐	☐	☐	☐
Gdy to możliwe, staram się wybierać towarzystwo osób heteroseksualnych (heteronormatywnych).	☐	☐	☐	☐	☐
Wśród osób LGBTQ zachowania niemoralne zdarzają się częściej niż wśród reszty społeczeństwa.	☐	☐	☐	☐	☐
Gdybym oddawał(a) dziecko do przedszkola wolał(a)bym, by opiekowała się nią osoba heteroseksualna.	☐	☐	☐	☐	☐
Pary osób tej samej płci mogą być równie dobrymi rodzicami dla dziecka, jak pary tworzone przez kobietę i mężczyznę	☐	☐	☐	☐	☐
W porównaniu z typowym związkiem kobiety i mężczyzny, związki osób tej samej płci opierają się w większym stopniu na seksie.	☐	☐	☐	☐	☐
Orientację seksualną można zmienić.	☐	☐	☐	☐	☐
Więcej równości pomiędzy partnerami jest w związkach dwóch osób tej samej płci niż w związkach kobiety i mężczyzny.	☐	☐	☐	☐	☐
W stałych związkach osób tej samej płci zazwyczaj jest jedna osoba zachowująca się „po męsku” i jedna osoba zachowująca się „kobieco”.	☐	☐	☐	☐	☐
Partnerzy w stałych związkach jedнопłciowych są mniej szczęśliwi niż partnerzy w związkach heteroseksualnych.	☐	☐	☐	☐	☐
Pary dwóch osób tej samej płci spędzają czas wolny inaczej niż pary tworzone przez kobietę i mężczyznę.	☐	☐	☐	☐	☐
Związki osób tej samej płci są mniej stabilne niż związki między kobietą a mężczyzną.	☐	☐	☐	☐	☐

Załącznik – kwestionariusz

Jaki jest Twój status płciowy?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Kobieta
- Mężczyzna
- Osoba niebinarna
- Osoba queer
- Nie chcę udzielać odpowiedzi
- Inny – jaki?

Czy jesteś osobą:

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Interpłciową
- Transpłciową
- Queer
- Żadne z powyższych
- Nie chcę udzielać odpowiedzi
- Inna – jaka?

Jestem...

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Homoseksualny/a
- Heteroseksualny/a
- Biseksualny/a
- Aseksualny/a
- Panseksualny/a
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.
- Inny/a – jaki/a?

Pytania opcjonalne

Przed kim jesteś wy-outowany/a? (czyli kto wie o Twojej orientacji psychoseksualnej?)

Zaznacz wszystkie pasujące odpowiedzi.

- Rodzina
- Przyjaciele
- Znajomi
- Współpracownicy
- Sąsiedzi

Pytania opcjonalne

Jak często spotykasz się z dyskryminacją?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Bardzo często, prawie codziennie
- Często
- Czasami
- Rzadko
- Nigdy lub prawie nigdy
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.

Załącznik – kwestionariusz

Czy obecnie jesteś w stałym związku?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Jestem w związku małżeńskim.
- Jestem w stałym związku nieformalnym, mieszkamy razem.
- Jestem w stałym związku nieformalnym, nie mieszkamy razem.
- Nie jestem w stałym związku.
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.

Pytania opcjonalne

Jak długo trwa Twój obecny związek?

- Krócej niż rok
- Dłużej – wpisz ilość lat

Pytania opcjonalne

Na ile jesteś zadowolony/a ze swojego obecnego związku?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Bardzo zadowolony/a
- Raczej zadowolony/a
- Ani zadowolony/a, ani nie zadowolony/a
- Raczej niezadowolony/a
- Zdecydowanie niezadowolony/a
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.

Pytania opcjonalne

Czy w przeszłości byłeś/łaś w stałym związku z osobą tej samej płci, który trwał dłużej niż rok?

- Nie.
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.
- Tak – Wpisz ile lat trwał Twój najdłuższy związek

Podaj swój rok urodzenia.

Wybierz odpowiedź z rozwijanej listy.

W jakiej miejscowości spędzasz teraz najwięcej czasu?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Wieś
- Miasto do 19 999 mieszkańców
- Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców
- Miasto od 50 000 do 99 999 mieszkańców
- Miasto od 100 000 do 499 999 mieszkańców
- Miasto 500 000 i więcej mieszkańców

W którym województwie mieszkasz?

Wybierz odpowiedź z rozwijanej listy.

Załącznik – kwestionariusz

Jakie masz wykształcenie?

Wybierz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Brak wykształcenia szkolnego, lub niepełne podstawowe
- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Zasadnicze zawodowe
- Średnie zawodowe
- Średnie ogólnokształcące
- Policealne lub pomaturalne
- Ukończone wyższe studia licencjackie lub inżynierskie
- Ukończone wyższe studia magisterskie
- Studia podyplomowe, stopnie naukowe

Jaka jest Twoja sytuacja zawodowa?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Uczę się / studiuje
- Pracuję na etacie
- Pracuję na umowę/y o dzieło, lub zlecenie
- Prowadzę własną firmę
- Prowadzę gospodarstwo rolne
- Jestem na emeryturze /rencie
- Na co dzień zajmuję się domem
- Nie pracuję

Jaką pracę wykonujesz obecnie? Wskaż proszę grupę, która możliwie najlepiej ujmuje Twoje główne zajęcie.

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- przedsiębiorcy
- dyrektorzy, kadra zarządzająca, wysocy urzędnicy państwowi
- specjaliści / wolny zawód
- pracownicy umysłowi
- pracownicy biurowi
- handel i usługi
- robotnicy i pracownicy fizyczni
- rolnicy indywidualni i osoby na stałe pomagające w gospodarstwie
- Inna – jaka?

Które z następujących określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania dochodem w Twoim gospodarstwie domowym?

Zaznacz jedną, najbardziej pasującą odpowiedź.

- Starcza na wszystko i jeszcze oszczędzam(y) na przyszłość.
- Starcza na wszystko bez specjalnych wyrzeczeń lecz nie oszczędzam(y) na przyszłość.
- Żyję/żyjemy oszczędnie i dzięki temu starcza na wszystko.
- Pieniądzy starcza tylko na najtańsze jedzenie, ubranie i na stałe opłaty.
- Pieniądzy starcza tylko na najtańsze jedzenie.
- Pieniądzy nie starcza nawet na najtańsze jedzenie.
- Nie wiem/trudno powiedzieć.
- Nie chcę udzielać odpowiedzi.

Jeszcze raz dziękujemy, że poświęciłeś/łaś czas na wypełnienie ankiety. Twoje odpowiedzi pomogą nam opowiedzieć wszystkim, jakie są opinie polskiej społeczności LGBTQIA. Bez Twojego udziału nie byłoby to możliwe. Planujemy opublikować wyniki po dokładnym przeanalizowaniu odpowiedzi. Będą dostępne na naszej stronie internetowej i Facebooku. W razie wątpliwości, pytań lub uwag odnośnie badania, prosimy o kontakt z Agnieszką Mulak, koordynatorką projektu ds. badań (amulak(at)mioscniewyklucz.pl). Badanie będzie aktywne tutaj, na tej stronie internetowej, do końca sierpnia 2015 r., więc do tego czasu możesz zachęcić innych do wyrażenia opinii.

Pozdrawiamy,
Stowarzyszenie Miłość Nie wyklucza

Społeczność LGBTQIA w Polsce

Raport: Agnieszka Mułak
Redakcja: Agata Urbanik
Projekt graficzny i skład: Marianna Wybieralska

Publikacja powstała w projekcie „Równość Małżeńska dla Wszystkich”, realizowanym przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza w ramach programu Obywatele dla Demokracji i współfinansowanym z Funduszy EOG.

Publikacja dostępna na licencji:
Uznanie autorstwa–Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
CC BY-SA 4.0

Warszawa 2015
Nr ISBN 978-83-942455-3-5

Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza
ul. Kolejowa 47A/69
01-210 Warszawa
rzecznik@mnw.org.pl
mnw.org.pl

MAŁŻEŃSTWA
DLA WSZYSTKICH

Projekt *Równość małżeńska dla wszystkich* jest realizowany w ramach programu *Obywatele dla Demokracji*, finansowanego z Funduszy EOG.